

TASARIM KAVRAMI VE TASARIM DEĞERLEMESİ

Reyyan Pınar SÖZBİLEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENDÜSTRİYEL TASARIM MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KASIM 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Reyyan Pınar SÖZBİLEN

30/11/2021

TASARIM KAVRAMI VE TASARIM DEĞERLEMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Reyyan Pınar SÖZBİLEN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım 2021

ÖZET

Tasarım değerlendirme kavramı, tasarımın girmiş olduğu her alanda, söz konusu tasarıma ait bir maddi değer belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Dünyada yeni yeni yaygınlaşmaya başlamış ve her geçen gün önemi artmaktadır. Genel olarak fikri mülkiyet değerlendirme ana başlığı altında işlendiği kaynaklarda yer almaktadır. Tasarım değerlendirme, ürünlerin dış görünüşlerinde yer alan şekil, desen, çizgi ve renk gibi özelliklerin nasıl bir değer yarattığı ile ilgilenmektedir. Hazırlanan değerlendirme raporunda kullanılan yöntem, veriler ve değerlemenin sonucu detaylı bir şekilde işlenir. Üç temel değerlendirme yöntemi mevcuttur: maliyet tabanlı değerlendirme yöntemi, pazar tabanlı değerlendirme yöntemi, gelir tabanlı değerlendirme yöntemi. Bu ana başlıklar altında alt yöntemler de bulunmaktadır. Her yöntemin avantaj ve dezavantajları bulunur. Hangi yöntemin uygulanarak değerlemenin yapılacağına mevcut veriler göz önünde bulundurularak karar verilmekte ve bu veriler tasarımın değerini etkilediğinden farklı yöntemler farklı sonuçlar verebilmektedir. Bu yöntemler arasında en çok tercih edilen yöntem gelir tabanlı değerlendirme yöntemi olup, gelir tabanlı değerlendirme yönteminde kullanılan tüm veriler açıklanırken gelecek riskler de göz önünde bulundurulur. Bu çalışmada, tasarım değerlemesi, değerlendirme yöntemleri incelenmiş; değerlendirme raporunun nasıl olabileceğinden bahsedilmiş, örnek değerlendirme raporu oluşturulmuştur. Gelecek yapılacak çalışmalar ve tasarım değerlendirme işlemleri için bir örnek olması amaçlanmıştır.

Bilim Kodu : 91439

Anahtar Kelimeler : Tasarım değerlendirme, tasarım değerlendirme raporu, değerlendirme yöntemi

Sayfa Adedi : 93

Danışman : Prof. Dr. Hüdayim BAŞAK

THE CONCEPT OF DESIGN AND DESIGN VALUATION

(M. Sc. Thesis)

Reyyan Pınar SÖZBİLEN

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

November 2021

ABSTRACT

The concept of design valuation allows the determination of a financial value of the design every field in which the design has entered. It has just started to become widespread in the world and its importance is increasing day by day. In general, it is included in the sources where it is processed under the main title of intellectual property valuation. Design valuation is concerned with how features such as shape, pattern, line and colour in the external appearance of products create value. The method, data and the result of the valuation used in the prepared valuation report are processed in detail. There are three basic valuation methods: cost-based valuation method, market-based valuation method, income-based valuation method. There are also sub-methods under these main headings. Each method has advantages and disadvantages. Which method will be used for valuation is decided by taking into account the available data, and different methods may yield different results as these data affect the value of the design. Among these methods, the most preferred method is the income-based valuation method, and future risks are also taken into account while explaining all the data used in the income-based valuation method. In this study, design valuation and valuation methods are examined; It was mentioned how the valuation report could be, and a sample valuation report was created. It is intended to be an example for future studies and design valuation processes.

Science Code : 91439

Key Words : Design valuation, design valuation report, valuation methods

Page Number : 93

Supervisor : Prof. Dr. Hüdayim BAŞAK

TEŞEKKÜR

Çalışmalarımın yürütülmesi ve sonuçlandırılmasında desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Hüdayim BAŞAK'a, çalışmalarım esnasında bilgi birikimini ve zamanını benimle paylaşan, yardımlarını eksik etmeyen Murat ÖRÜMCEK'e, kalan kısıtlı zamanda eksikleri tamamlamaya ve tez metnini formata uyarlamaya çalışırken elinden gelen yardımı esirgemeyen, destek olan Dr. Özgür GÜVENÇ'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, tezim içerisinde yer alan çizimler konusundaki desteklerinden ötürü İbrahim Emre GÖRGÜN ve Oytun Burak ÖZTÜRK'e, gerekli düzenlemelerde maddi manevi desteğini esirgemeyen Nilüfer BOZOK ACAR, Ayşegül ÇALIŞKAN, Oğulcan EREN ve tez yazım sürecinde moral ve motivasyonumu yüksek tutmamı sağlayan bütün arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Son olarak her zaman bana destek olan canım aileme minnet ve şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	x
KISALTMALAR ve AÇIKLAMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR ÇALIŞMASI.....	3
3. TASARIM DEĞERLEME.....	11
3.1. Tasarım Araştırması	13
3.2. Tasarım Değerlemesi	14
3.2.1. Değer	14
3.2.2. Değerleme	14
3.3. Tasarım Değerlemesinin Önemi	14
3.4. Tasarım Değerleme Metodolojisi.....	16
3.4.1 Nitel değerlendirme metotları.....	16
3.4.2. Nicel değerlendirme metotları	19
4. TASARIM DEĞERLEME RAPORU	29
4.1. Tasarım Değerleme Raporunun Hazırlanma Amacı	29
4.2. Tasarım Değerleme Rapor Formatı.....	30
4.2.1. Özet Bölümü	30
4.2.2. Değerlendirme Bölümü.....	31

	Sayfa
4.3. Değerleme Bölümü	42
4.4. Ekler Bölümü	44
4.5. Değerleme Raporu Sonuç Bölümü	44
5. SONUÇ	45
KAYNAKLAR	47
EKLER.....	53
EK-1. Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği.....	54
EK-2. Gelir Tabanlı Değerleme Örneği.....	62
EK-3. Tasarım araştırma veritabanlarına ait görseller	86
EK-4. Tasarım değerleme kontrol listesi	88
ÖZGEÇMİŞ	93

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Temel değerleme metotların karşılaştırılması	6
Çizelge 2.2. Değerleme tetikleyicileri	8
Çizelge 3.1. Değerleme metotları	27
Çizelge 4.1. Örnek net bugünkü değer hesaplama tablosu	43

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Değerleme yöntemleri	20
Şekil 4.1. 2017 yılında raporlanmış, sektörlere göre telif oranları ve brüt kar marjlarına ilişkin bir grafik.....	35
Şekil 4.2. Örnek yıllık net bugünkü değer tablosu.....	43

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

b.	Bent
EUIPO	European Union Intellectual Property Office
f.	Fıkra
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
IP	Intellectual Property
m.	Madde
NBD	Net Bugünkü Değer
NNA	Net Nakit Akışı
NPV	Net Present Value
SMK	Sınai Mülkiyet Kanunu
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
WIPO	World Intellectual Property Organization

1. GİRİŞ

Günümüzde firmalar tarafından satışa çıkarılan ürünlerin satış rakamlarına neden olan etkenlere bakıldığında, bu ürünlerin gerçekleştirdiği işlevler kadar dış görünüşleri de önem arz etmektedir. Bu sebeple, benzer teknolojik özelliklere sahip ürünlerin diğerlerine oranla tercih edilebilirliğini artırmak amacıyla pek çok çalışma yapılmakta ve firmalar, ürünlerindeki tasarımı bir değer olarak kullanmaktadır. Tasarımda meydana gelen en ufak farklılık o ürünün diğerleri arasında fark yaratmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla ürünlerin dış görünüşlerinin korunması gibi bir ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Söz konusu ürünlerin dış görünüşleri, endüstriyel tasarım belgesi ile sağlanmaktadır.

Patent ve markanın değer olarak kullanılması, firmalar için finansal bir gelir kaynağı olması alışıldık bir durum olmakla birlikte, artık tasarım da finansal bir değer olmaya başlamıştır. Tasarımın değeri tasarım değerlendirme raporları ile finansal kaynaklara dönüşmektedir. Bu sayede maddi olmayan varlıklardan sayılan tasarım maddi bir varlık gibi değer biçilerek, alım/satım/haciz, rehin bırakma vb. işlemlerde kullanılabilirliktedir.

Tasarım değerlemeye ilişkin başlıca kaynak sayısı çok az olup, genellikle tasarım değerlendirme konusu Fikrî Mülkiyet Değerleme kaynaklarında işlenmiştir. Genel olarak fikrî mülkiyet değerlendirme metotları tasarım değerlendirme için de geçerli olsa da değerlemeye etki eden faktörler zaman zaman farklılık göstermektedir. Ancak bu farklılıkların değerlendirme sonucuna nasıl etki ettiği literatürde yer alan çalışmalarda bulunmamaktadır. Bu çalışmada, hesaplamalarda kullanılacak veriler için varsayılan değerler kullanılarak örnek tasarım değerlendirme raporları düzenlenerek bu farklılıkların nasıl etki ettiği gösterilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmanın aynı zamanda literatüre de katkı sağlaması bir amaç olarak belirlenmiştir.

Literatürde tasarım değerlendirme olarak yayınlanan bazı raporlara rastlanmakla birlikte, bunların içeriğine bakıldığında; bu raporların, değerlemeden ziyade değerlendirme raporları olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle raporlamaların, tasarımların parasal değerleri yerine tasarımların puanlanması sonucu elde edilen skor değerlerine odaklandığı görülmektedir. Bu çalışmada aynı zamanda bir tasarım değerlendirme raporunda ekonomik sonuçlara nasıl ulaşılacağına skor değerleriyle birlikte yer verilmiştir. Aynı zamanda tasarım kavramı, tasarım değerlendirme yöntemleri, değerlendirme kıstasları ve örnek bir tasarım değerlemesinin

nasıl gerekleŖeceęi sorularına yanıt bulunabilecektir.

Sonuç olarak, tasarım değerleme konusunda, patent ve marka değerleme konularına nazaran daha az sayıda alıŖma olması bu alıŖmanın önemini artırmaktadır. Son dönemlerde geliŖmekte olan ve önem kazanan tasarım değerinin tespit edilmesine yönelik değerleme yöntemleri ve bu yöntemlere iliŖkin adımlar konusunda bilgi eksikliklerinin bu alıŖma ile kapatılması hedeflenmiŖ, bir örnek uygulama ile de sürecin nasıl ilerlediği ifade edilmiŖtir. Bu alıŖmada; literatürden farklı olarak, tasarım değerleme kavramı sınai mülkiyet değerlemeden farklı olarak tek baŖına ele alınmıŖ, bir bütün olarak incelenmiŖtir. BaŖtan sona değerlemeyi etkileyen bütün faktörler, değerleme yöntemleri, yaklaŖımları aıklanmıŖ; bir değerleme raporunda olması gereken unsurlara deęinilmiŖtir. Bunların yanı sıra hazırlanan örnek değerleme raporları değinilen konular desteklenmiŖtir.

2. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Literatürde yer alan tasarım değerlendirme alanında yapılan çalışmalar genellikle fikri mülkiyet değerlendirme ana başlığı altında incelenmiştir. Değerlemenin çoğu adımı fikrî mülkiyet alanları için ortak olup, az da olsa bazı farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun (European Commission) 29 Kasım 2013 tarihli bir raporu [1] genel olarak Sınai Mülkiyet Değerleme konusu üzerinde durmaktadır. Raporda; “yöntemlerin kullanımını son derece bağlama özgüdür. Belirli bir değerlemenin bağlamı, belirli bir durumda belirli bir varlığın değerlemesi için hangi yöntemin veya yöntemlerin en uygun olduğunu belirler.” İfadesi yer almıştır ve değerlendirme nedenlerine ve yaygın olarak kullanılan Fikrî ve Sınai Mülkiyet (Intellectual Property, IP) değerlendirme metodolojilerine genel bir bakış sağlanmıştır. Nitel değerlendirme yöntemlerinden kısaca bahsettikten sonra nicel değerlendirme metodlarına geçer. Çalışmaya göre yaygın kullanılan nicel değerlendirme metodları gelir tabanlı, maliyet tabanlı ve pazar tabanlı değerlendirme metodlarıdır. Bunlara ek olarak bu yaklaşımların farklı kombinasyonlar ile birlikte kullanılması ile ortaya çıkan karma yöntemlerin varlığından bahsederken bu karma yöntemlerin kullanılma sebebinin daha fazla sonuç kümesi elde ederek daha doğru bir değer aralığı elde etmek olduğunu söylemektedir.

Avrupa Komisyonu'nun aynı raporunda, finansmanı artırma bölümü, fikrî mülkiyet varlıklarını kullanarak finansmanın artırılmasına ilişkin mevcut uygulamalardan, fikrî hak temelli finansmanı desteklemek için bir araç olarak fikrî hak değerlemesinin kullanımından bahsetmektedir. Muhasebe ve raporlama bölümü, bir muhasebe / denetim ve raporlama açısından Fikrî Mülkiyet Hakları / Fikrî Mülkiyet değerlemesine ilişkin durumu, muhasebe ve raporlama kapsamındaki maddi olmayan varlıkların mevcut muamelesini ve fikrî mülkiyet değerine ve fikrî mülkiyet değerinin finansal tablolara dahil edilmesinden, dava bölümü ise, ihlal durumlarında fikrî mülkiyet haklarının değerlendirilmesine ilişkin mevcut uygulamayı ve mahkemelerin fikrî mülkiyet değeri konusuna yaklaşımını özetlemektedir. Her üç özel konu bölümü, daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyan geniş kavramlardan belirli değişikliklere kadar değişen önerilerle son bulur. Yapılan öneriler, bulgulara ve fikrî hak değerlemesinin bir süreç ve bir araç olarak kullanımına dayanmaktadır [1].

Wirtz ise yaptığı çalışmada [2] genel olarak bütün fikrî mülkiyet unsurlarında genel geçer değerlendirme metod ve yaklaşımlarından bahsetmektedir. Çalışma kapsamında metotlara (gelir metodu, maliyet metodu ve pazar metodu) dair, koşullar, zayıflıklar ve sınırlar incelenmiştir.

Yazara göre, somut yaklaşım ve yöntemlerin tercihi, belirli bir değerlendirme durumunun nedenine ve amacına bağlıdır. Değerleme yöntemlerinin ve yaklaşımların uygulanması değerlendirme yapan uzmanın deneyimi ile birleştirilmesi değerlemenin sağlıklı sonuçlar vermesi açısından önemlidir. Ayrıca, yöntem ve yaklaşımların sınırlarına ve zayıflıklarına hâkim olunması duyarlılık açısından önemlidir [2].

Lagrost, Dubois ve Quazzotti tarafından kaleme alınan bir çalışmada ise genel olarak fikrî mülkiyet değerlemenin ne olduğuna, değerlemeye etki eden faktörlere, değerlemede kullanılan yöntemlere ve uygun değerlendirme yönteminin nasıl seçileceğine değinilmektedir. Çalışma, var olan temel nicel ve nitel yaklaşımların bir karşılaştırmasını sunmaktadır [3].

Hem nicel hem de nitel alanlardan farklı değerlendirme yöntemlerinin temel avantajlarını ve dezavantajlarını açıklar, böylece değerlendirme uzmanı kendi özel değerlendirme gereksinimlerine göre en iyi yöntemi seçebilir. Nitel ve nicel konuların analizi, her bir yaklaşımın güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Nicel yaklaşımlar, fikrî mülkiyetin parasal değerini hesaplamaya çalışırken, nitel yaklaşımlar, fikrî mülkiyet varlığının derecelendirilmesi ve puanlanması yoluyla bir değer kılavuzu oluşturur. Maliyet tabanlı yöntemler, açıkça fikrî mülkiyet varlığının tarihsel yönlerine yönelik yöntemler olup gelir tabanlı yöntemler gelecekteki faydalara bakan yöntemlerdir. Pazar tabanlı yöntemler ise, benzer fikrî mülkiyet varlıkları ve pazarda meydana gelen işlemlerle karşılaştırmalar yapmaya çalışırken şimdiki zamanla ilişkilendirilebilir [3].

International Chamber of Commerce ise konuya ilişkin yayınladığı el kitabında [4], bir fikrî mülkiyet varlığının mutlak bir değerinin belirlenemediğini, “Fikrî mülkiyet varlıklarının mutlak bir değere sahip olmadıklarının unutulmaması önemlidir; nasıl ve kim tarafından ticari kullanıma sokulacağına veya kullanılacağına bağlı olarak farklı değerlendirme sonuçlarına sahip olabilirler.” şeklinde ifade etmektedir [4].

Fikrî mülkiyet değerlendirme yöntemleri genel olarak niteliksel ve niceliksel değerlendirme yöntemleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Patentler bağlamında, örneğin niteliksel değerlendirme yöntemleri, patent haklarının gücü ve genişliği ve bunların yasal kesinliği gibi faktörlere dayalı olarak patentleri derecelendirmeye ve puanlamaya çalışmaktadır. Niceliksel değerlendirme yöntemleri ise, üç ana yaklaşım olan maliyet yaklaşımı, gelir yaklaşımı ve pazar yaklaşımı ile patentlerin parasal değerini hesaplamaya çalışır. Fikrî mülkiyet varlığının

tanımlanma sürecini yürütmek için tek bir yöntem yoktur, ancak ilk önce tanımlanmasında yardımcı olabilecek bir dizi değişkeni ve gücünü ölçeklendirmeye yardımcı olabilecek diğerlerini dikkate almak yaygın bir yoldur [4].

Tonisson ve Maicher tarafından hazırlanan çalışma kağıdında ise patent değerlemeden söz edilmiş ve farklı patent değerlendirme yöntemlerinin genel bir sınıflandırması sunulmuştur, üç temel yöntemden bahsetmenin yanı sıra patent değerlemesi için bazı ek yöntemlere de değinilmiştir. Üç temel yöntem arasından ise daha çok gelir tabanlı değerlendirme yöntemine önem verilmiştir. Ayrıca çalışmada muhasebe standartları yönergelerine yer verilmiştir [5].

Değerleme faydalı bir şeye parasal bir değer biçme eylemi olarak tanımlanmıştır. Değer vermenin zor doğası nedeniyle, değerlendirme amacıyla kullanılan modeller pazar, gelir ve maliyet değerlendirme yaklaşımları gibi geleneksel olanlar etrafında döner. Ancak genel olarak fikrî mülkiyet değerlemesi başlı başına bir sanat olarak görülebilir ve değerlendirme yöntemleri sınırsız boyutlarda değişir [5]. Bu üç yaklaşım içinde çok sayıda yöntem uygulanabilir. Yukarıda bahsedilen basit versiyonlar gibi ihtiyatlı değerlendirme modelleri genellikle patentler için geçerli değildir [6]. Zira ilk olarak değer tahmin edilirken endüstri özellikleri ve piyasa koşulları dikkate alınmalıdır. İkinci olarak ise, bu ihtiyatlı değerlendirme modelleri yoğun bir emek ve genellikle bir dizi varsayım gerektirirler [7]. Bu temel değerlendirme metodlarının kısa bir karşılaştırılması Çizelge 2.1’de yer almaktadır [8].

Fikrî mülkiyet hakları, birçok alanda ve birçok düzeyde giderek artan bir öneme sahip olarak görülmektedir. Bununla birlikte, önemli bir değer olarak kabul edilmelerinin önündeki potansiyel bir engel, onları değerlendirmek için pratik yöntemlerin bulunmamasıdır [5].

Çizelge 2.1. Temel değerleme metotlarının karşılaştırılması

	Pazar Yaklaşımı	Gelir yaklaşımı	Maliyet yaklaşımı
Tanım	Pazardaki karşılaştırılabilir konuların fiyatına göre değerlendirme	Gelecekteki gelir akışının mevcut değerine göre değerlendirme	Yeniden üretmek veya yerine koyma için gereken maliyete dayalı değerlendirme
Avantajlar	Pazar verileri mevcut ise en mantıklı değeri hesaplamak mümkündür	Kar yaratma kabiliyetine dayalı olarak mevcut değeri yakalamak mümkündür.	Maliyet verileri mevcut ise hesaplanması kolaydır
Dezavantajlar	Karşılaştırılabilir varlıklar hakkında piyasa verilerinin olmaması	Öznel tahmin nedeniyle hata olasılığı	Konunun gelecekteki potansiyeli hakkındaki bilinmezlik

Heberden ise [9] fikrî mülkiyet değerlemesinden bahsederken telif hakkının değerlemedeki konu ve öneminden de daha ayrıntılı olarak bahsetmektedir. Yazar, telif oranı ile değer ilişkisini “Fikrî mülkiyet değerlemesinin temel ilkeleri, telif oranları ve değer aynı madalyonun diğer yüzüdür; her ikisi de varlığın kazanç kapasitesi tarafından yönlendirilir.” şeklinde ortaya koymaktadır. Yazar, fikrî mülkiyet değerlemesi finansal raporlama, vergi uyumluluğu, satın alma öncesi durum tespiti ve stratejik varlık yönetimi için gerekli olabileceğini dile getirmektedir. Heberden, bir telif hakkı oranına yönelik en net ihtiyacın bir lisansın görüşülmesi olduğu değerlendirmesinde bulunmuş; ancak transfer fiyatlandırması, dava, stratejik planlama, değerlendirme dâhil olmak üzere çeşitli başka amaçlar için de telif ücretinin gerekli olduğunu ifade etmiştir [10].

Telif hakkı oranını etkileyen iki temel faktör vardır. Birincisi fikrî mülkiyetten elde edilen kazançlar, ikincisi ise bunun sahibi ve lisans sahibi arasında nasıl paylaşıldığıdır. Telif hakkı tespiti, fikrî mülkiyetin ekonomik katkısının kapsamına ilişkin belirsizlik nedeniyle genellikle karmaşıktır. Bu, IP'nin kazanç elde etmek için tipik olarak tamamlayıcı varlıklarla birlikte sunulması gerçeğiyle vurgulanmaktadır. Bir işletmenin kazançlarını katkıda bulunan

varlıklar arasında incelemek karmaşık ve genellikle kesin olmayan bir iştir [10].

Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO'nun) yayınlamış olduğu IP Valuation isimli modül 11 ise, diğer dokümanlara nazaran IP değerlendirme daha detaylı ele alınmıştır. Birinci bölümünde IP Değerleme nedir?'den başlayan modül, IP değerlendirme için adım adım ilerleyen bir kılavuz niteliği taşımaktadır. İkinci bölümünde değerlendirme metodlarını anlatırken daha sonraki bölümlerinde ise IP değerlendirme için hazırlık ve indirgenmiş nakit akışı yöntemi ile adım adım değerlendirme olarak devam etmektedir [11].

Bir varlığın değeri, gelecekte getireceği ekonomik faydanın değeri olarak tanımlanmış, bir fikrî mülkiyet varlığının değerinin ise rakiplerini pazardan dışlama kabiliyetinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Doküman, fikrî mülkiyet değerlendirme yöntemlerinden üç temel yöntemi anlatmış olup, bu yöntem ve yaklaşımların avantaj ve dezavantajlarından detaylıca bahsetmektedir. Fikrî mülkiyeti değerlendirme sebeplerinin bir kısmından bahsetmiştir. Değerleme tetikleyicilerine bir çizelge ise Çizelge 2.2'de yer almaktadır [11].

Çizelge 2.2. Değerleme tetikleyicileri [11]

Sınıflandırma	Değerleme Tetikleyicisi
İşlem	Fikrî mülkiyet varlıklarının lisanslanması; bayilik
	Fikrî mülkiyet varlıklarının satışı veya satın alınması
	Birleşme ve Devralmalar; elden çıkarmalar, bölünmeler
	Ortak girişim veya stratejik ittifak
	Fikrî mülkiyet varlıklarının bağışı
Fikrî mülkiyet haklarının uygulanması	Fikrî mülkiyet hakkının ihlal edilmesi durumunda zararların hesaplanması
Firma İçi Kullanım	Ar-Ge Yatırımları
	IP varlıklarının dahili yönetimi Stratejik finansman ve / veya öz sermaye / sermaye artırımını
	Yatırımcı ilişkileri
Diğer Amaçlar	Finansal Raporlama
	İflas / tasfiye
	Vergi ayarlamaları
	Fikrî mülkiyet varlıklarının sigortalanması

Mart 2020'de 2. baskısı yayınlanmış olan fikrî mülkiyet haklarının değerlemesi isimli RICS kılavuz notu ise değerlemeyi ele alırken fikrî mülkiyet haklarını ayrı başlıklar altında incelemektedir. Fikrî mülkiyet haklarının tanımlamaları ve hukuki değerlemesinin ardından fonksiyonel ve ekonomik değerlemesinden de bahsetmekte; daha sonra ise üç temel değerlendirme yaklaşımını anlatmaktadır. Telif oranının belirlenmesi ise ekler bölümünde ayrı bir başlık olarak detaylı bir şekilde incelemektedir [12].

Fikrî mülkiyet varlıklarının değeri, temel yasal hakların gücünden ve işlevsel ve ekonomik özellikleriyle belirlenen ticari faydalarından etkilenmektedir. Bu nedenle, bu varlıkların değerlemesinde çok disiplinli girdiler kullanılmalıdır. Yasal, teknik ve piyasa faktörleri fikrî mülkiyetin değerini önemli ölçüde etkileyebileceğinden, bir değerlendirme raporu kullanıcısının bu faktörlerin ne ölçüde değerlendirildiği veya özel varsayımlar kapsamında olup olmadığı konusunda bilgilendirilmesi önem arz etmektedir [12].

Tasarımların, kullanılmaları durumunda ömürleri kısaltmamakta, aynı anda birden fazla kişi/firma tarafından kullanılabilmesi ve düşük yatırımla yüksek gelir getirmesi mümkün olabilmektedir. Bu özellikler, tasarımların ekonomik niteliğini oluşturmaktadır. Fikrî mülkiyetin işlevsel, pazar ve ekonomik özellikleri kazanç kapasitesini, risk profilini ve değerini etkilediği için tasarımın ekonomik niteliğinin anlaşılması önemlidir. Telif hakları, her iki tarafa da parasal bir getiri sağlamak olduğundan, fikrî mülkiyet sahipleri ve lisans alanlar arasında bir kar paylaşım mekanizması olarak tanımlanabilmektedir [12].

2017 yılında Japon Patent Ofisi tarafından yayınlanmış olan Fikrî mülkiyet değerlendirme, genel olarak fikrî mülkiyet değerlendirme konusunda oldukça kapsamlı ve detaylı bir kaynaktır. Değerlemeyi bütün detayları ile incelemektedir. Temel olarak üç ana yaklaşım olan gelir tabanlı, pazar tabanlı ve maliyet tabanlı değerlendirme üzerinden ilerlemektedir [13].

3. TASARIM DEĞERLEME

Bir firmanın sahip olduğu varlıklar mali, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar olarak 3'e ayrılmakta olup, bu varlıklar değerlemeye konu olabilmektedir. Tasarım, bu gruplar arasından maddi olmayan varlıklar sınıfı altında incelenmektedir. Maddi olmayan duran varlıkların tanımı Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 38) Hakkında Tebliğ'de verilmiştir. Bu tanıma göre maddi olmayan varlıklar; varlığın belirlenebilir olması, işletmenin söz konusu varlığın kontrolünü sağlayabilmesi ve varlığın işletmeye gelecekte ekonomik faydalar sunması şartlarını sağlayan fiziksel olmayan varlıklardır. Bu varlıklara patent, telif hakkı, bilgisayar yazılımı, marka, tasarım gibi örnekler verilebilir [14].

Fikrî Mülkiyet

Düşünsel bir çalışma sonucu ortaya çıkarılan ürünlere fikrî ürünler denilmekte olup, ortaya çıkarılan fikir ürünlerinin korunması için fikir sahiplerine tanınan haklara fikrî haklar ya da fikrî mülkiyet hakları denir [15]. Bu haklara konu olan fikir ürünleri, kanunumuzda belirtilen (FSEK, m. 1/B(a)) şekliyle "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri eser olarak kabul edilmektedir." [16]. Bu eserler, telif hakları ile üçüncü kişilerin usulsüz kullanımına karşı korunmakta olup, bu haklar eserin aleniyet kazanmasıyla birlikte doğmaktadır [17].

Film, müzik ve oyun alanlarında verilen eserlerin kimin tarafından meydana getirildiğinin belirlenmesi için zorunlu kayıt ve tescil gerekmektedir. Gerekli dosyaların incelenmesinden sonra İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğü'ne başvurulması ile zorunlu kayıt-tescil başvurusu gerçekleştirilmiş olur [18]. Zorunlu kayıt-tescil dışında kalan eserlerde ise isteğe bağlı kayıt-tescil işlemi mümkün olup, Telif Hakları Genel Müdürlüğü'ne yapılan çevrimiçi başvurunun ardından ilgili belgelerin ibrazı ile gerçekleştirilir [19].

Telif Haklarının sağlamış olduğu koruma süresi, eser sahibinin gerçek kişi olması durumunda; eser sahibin yaşamı boyunca ve ölümünden itibaren 70 yıldır. Eser sahibinin, tüzel kişi olması durumunda veya eser sahibinin bilinmediği durumlarda bu süre eserin aleniyet kazanmasından itibaren 70 yıldır. Koruma süresinin bitiminden itibaren üçüncü kişiler eser sahibinden izin almaksızın bu eseri kullanabilmektedir [20].

Sınai Mülkiyet

Satışı gerçekleştirilen ürün ve/veya hizmetlerin pazarda birbirinden ayrılmasını sağlayan ve hak sahibine tekel hakkı veren maddi olmayan hak türü, sınai mülkiyet olarak isimlendirilmektedir. Bu haklar üretici ya da satıcılarının ayırt edilmesini sağlamakta olup söz konusu ürün ve hizmetler türlerine göre buluş, tasarım ya da özgün çalışmalar olabilmektedir. Sınai mülkiyet, temel olarak Patent/Faydalı Model, Marka, Tasarım ve Coğrafi İşaret olacak şekilde alt gruplara ayrılmaktadır [21].

Patent/Faydalı Model: 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile koruma altına alınmış olan Patent ve Faydalı Model belgeleri; bir buluşun açıklanması karşılığında ve belirli kriterleri yerine getirmesi şartıyla belirli bir süre boyunca belirli bir coğrafik alanda o buluşun hak sahibinin izni olmadan üretilmesi, satılması, ithal veya ihraç edilmesi gibi ticari amaçlar ile ya da kişisel ihtiyaçtan başka herhangi bir nedenle kullanılmasını engelleyen, sahibine tekel hakkı tanıyan bir belgelerdir. Patentlerin koruma süresi, başvuru tarihinden itibaren 20 yıl ile sınırlıdır. Faydalı model belgeleri ise 10 yıl koruma süresine sahiptir ve koruma süresinin sona ermesinden sonra yenilenme gibi bir durum söz konusu değildir [22].

Marka: Bir işletme tarafından pazara sunulan ürün veya hizmetlerin taklit edilmesini engellemek amacıyla bu ürün ve hizmetler için oluşturulan işaretlerdir. Bu işaretler; renk, ses, koku, sözcük, harf, logo vb. olabilmektedir. Markaların koruma süresi, söz konusu marka başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren başlayarak 10 yıldır ve bu koruma süresi, her 10 yılda bir yenilenmek suretiyle koruma süresiz bir şekilde devam ettirilebilmektedir [22].

Coğrafi İşaret: Belirli bir yöreye özgü ürünlerin diğer ürünlerle karıştırılmasının engellenmesi için, söz konusu yöre ile özdeşleşmiş ürünler için sağlanan bir tescil şeklidir. Kanunda belirtilen özelliklere göre menşe adı ya da mahreç işareti olarak tescil edilir [22].

Tasarım: Bir ürünün belirli bir kısmında yapılan farklılıkların korunarak, diğer ürünlerden ayırt edilmesini sağlayan bir tescil türüdür. Tasarım, görsel yenilikler olup, bu yenilikler bir ürünün şekli olabileceği gibi desen, çizgi ve/veya renk de olabilir [23]. Bir diğer ifadeyle tasarım, ürünün dış görünüşünü etkileyen özelliklerdir.

Tasarımların hak sahibine koruma sağlayabilmesi için öncelikle tescil edilmelidir. Bu tescil sürecinde şekli inceleme, yenilik incelemesi, yayım, itiraz ve belge kararı süreçleri bulunmaktadır. Tasarımların korunması adına tescilli tasarım koruması talep edilebileceği gibi tescilsiz tasarım koruması da talep edilebilir [24].

Ülkemizde tescilsiz tasarımlarının koruma süresi, tasarımın ilk kez kamuya sunulduğu tarihten itibaren 3 yıldır. Tescilli tasarımların koruma süresi ise 5 yıl olup, 5'er yıllık yenilemelerle toplamda 25 yıla kadar uzatılabilir [22].

Ülkemiz, tasarımların sınıflandırılmasında Locarno sınıflandırmasını kullanmaktadır. Locarno Sınıflandırması, endüstriyel tasarımların tescili amacıyla malları sınıflandırmak için kullanılan uluslararası bir sınıflandırma sistemidir [25].

Tasarımların uluslararası tescili de söz konusu olup, Lahey sistemi bir endüstriyel tasarım sahibine, tek bir para biriminde bir ücret seti ile tek bir dilde tek bir başvuruda bulunarak birçok ülkede koruma elde etme yolu sunar [26]. Uluslararası tescil başvurularında, başvuru sahibi, tasarımın korunması istenilen ülkeleri kendisi seçer ve tek bir başvuru ile seçtiği ülkelerde aynı etkiye sahip bir tescil elde edebilir [27].

3.1. Tasarım Araştırması

Bir tasarım başvurusu yapıldıktan sonra, tasarımın yenilik değerlendirmesi için tasarım belirli bir araştırma sürecinden geçirilmelidir. Bu süreçte gerek ulusal gerekse uluslararası veri tabanlarında araştırmalar yapılır. Ülkemizdeki ulusal veri tabanı Türk Patent ve Marka Kurumu'nun veri tabanı olup kurumun web sitesinden ilgili araştırma yapılabilir [28].

Endüstriyel tasarım araştırmalarının ilk adımı olarak Hague Express veri tabanı kullanılır ve Lahey Sistemi altında kayıtlı mevcut ve geçmiş endüstriyel tasarımlar hakkında haftalık olarak güncellenen bilgiler sağlar [29]. Küresel Tasarım veri tabanı ise Lahey Sistemi altında kayıtlı tüm uluslararası endüstriyel tasarımların yanı sıra katılan ulusal koleksiyonlarda tek ve sezgisel bir ara yüz aracılığıyla eşzamanlı aramalara olanak tanır [30].

3.2. Tasarım Değerlemesi

3.2.1. Değer

Değer, bir varlığın ticari amaçla kullanılması sonucu daha sonraki dönemlerde ortaya çıkacak ekonomik fayda dikkate alındığında bu faydanın bugünkü maddi karşılığı olarak tanımlanabilir [31]. Kısaca varlığın parasal ölçütüdür.

3.2.2. Değerleme

Değerleme ise, maddi veya maddi olmayan bir varlığın parasal değerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen işlem ya da işlemler bütünüdür [31]. Bu değer fikrî mülkiyetler için belirlenebildiği gibi sınai mülkiyetler için de uygulanabilir.

Her ne kadar Tasarım Değerlemesi sonucu olarak tasarım için belirli bir değer veya değer aralığı belirlense de bu parasal değer aslında tasarımın, belirli kıstaslar dikkate alınarak öngörölmüş değerini ifade etmektedir. Bir diğere ifadeyle, Tasarım Değerleme sonucunda hesaplanan değer tasarımın gerçek değerini ifade etmeyebilir. Bu rapor belirli kıstaslar öngörölerek hesaplandığından, bu kıstasların seçimindeki en ufak değişiklik tasarımın hesaplanan değerine doğrudan etki ederek bu değerin değişmesine sebep olacaktır. Buradan da görölebileceği gibi, tasarımın değerinin hesaplanmasında kullanılan faktörlerin seçimi değer hesabının sağlıklı olması açısından büyük ölçüde önem taşımaktadır [4].

Tasarımın gerçek değeri, bu tasarımın satışı veya lisanslanması sırasında bu tasarıma talip olan istekli alıcı ile tasarımı satmak/lisanslamak isteyen istekli satıcı arasında gerçekleşen pazarlıklar sonucu anlaşılan değerdir. Bu değere aynı zamanda Adil Pazar Değeri denir [11].

3.3. Tasarım Değerlemesinin Önemi

Türkiye’de ve dünyada piyasaya sürülecek ürünlerin tasarımları -6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 55 f. 1’e [22] göre dış görünüşleri- kısmen veya tamamen farklılaştırılması yoluyla, bu ürünlerin tüketiciler tarafından piyasadaki diğere ürünlerle karıştırılmasının önüne geçilmesi ve satın alımları esnasında eşdeğer fonksiyonlara sahip diğere ürünlere göre tercih edilme şanslarının artırılması amaçlanmaktadır.

Ürünlerin nihai tasarımları, yenilik ve ayırt edicilik kriterlerini sağlayabilmesi için, tasarımcılar tarafından harcanan büyük emekler sonucunda geliştirilmektedir. Dolayısıyla büyük emeklerle ortaya çıkan tasarımların üçüncü kişilere karşı belirli bir süre boyunca korunması için ilgili ülkelerin resmi kurumlarına tasarım tescil başvurusu yapılarak, kopyalanmalarının önüne geçilebilmektedir. Ülkemizde tasarımlar 10 Ocak 2017 Tarihli ve 29944 Sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nu ile korunmakta olup, bu kanunda bahsedilen koruma süresi başvuru tarihinden itibaren 5 yıldır. Talep edilmesi durumunda yenileme ücretinin ödenmesi ile birlikte 5'er yıllık dönemlerde yenilenmek suretiyle toplam 25 yıla kadar uzatılabilmektedir [22]. Bahsedilen bu sürenin son bulması halinde tasarımın korunması ortadan kalkmakta, tasarım kamuya mal olmaktadır.

Türkiye'de son 10 yılda yıllık ortalama 40-50 bin arası farklı tasarım içeren başvuruların yapıldığı görülmektedir [32]. Yapılan bu başvurular sonucunda elde edilen tescilli tasarımlar da patent ve marka gibi maddi olmayan varlık statüsünde değerlendirilmekte olup, bu varlıklar ise firmaların şirket değerlerinin belirlenmesinde büyük rol oynamaktadır. Örneğin; bahsedilen maddi olmayan varlıkların, Amerika'da gerçekleştirilen bir takım araştırma sonuçlarına göre, Standard & Poor's (S&P) tarafından belirlenen ilk 500 Amerikan şirketinin toplam şirket değerinin %80'ini, benzer şekilde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ve Çin Halk Cumhuriyeti'nde yer alan şirketlerin şirket değerinin ortalama %70'ini oluşturduğu görülmektedir [33]. Ancak tasarım tescillerinin şirket değerine olan katkılarının belirlenebilmesi için öncelikle bu maddi olmayan varlıkların değerlerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Yine icra, haciz, iflas durumlarında da şirketlerin maddi olmayan varlıklarından olan tasarım tescillerinin değerlerinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Endüstriyel tasarımlar, aynı zamanda ticarileştirilebilen varlıklardır. Bir diğer ifadeyle bu varlıklar, üçüncü kişilere lisans verilmesi yoluyla belirli bir süre boyunca kullanılabilmekte ve/veya maddi hakları bu kişilere devredilebilmektedir. Ancak bu tarz bir devir veya lisanslama durumunda, bu varlıkların değerlerinin önceden tespit edilmesi, tasarım sahibi veya üçüncü kişilerin makul ölçülerde bir pazarlığa oturmasını ve pazarlık sonucunda bir tarafın mağdur olmasının önüne geçilmesini sağlamaktadır.

Bunların haricinde, tescilli bir tasarımın üçüncü kişiler tarafından kopyalanması durumunda, bu kişilere karşı yetkili fikrî ve sınai haklar mahkemesine başvuru yapılarak tecavüz davası açılmaktadır. Bu tecavüz davalarında başvuru sahiplerinin uğramış oldukları maddi zararın

tespit edilebilmesi için, davaya konu olan tasarımın değerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bahsedilen örneklerden de görüleceği üzere, tasarım değerlemenin şirket değerinin belirlenmesi, endüstriyel tasarımın satın alınması, lisanslanması ve davalarda ortaya çıkan zararın belirlenmesinde önemli rol oynadığı aşikâr bir şekilde görülmekte olup, bu da tasarım değerlemenin önemini açıkça ortaya koymaktadır. Tasarımların değerlemesinin yapılması için genel geçer tek bir yöntem mevcut olmayıp, var olan yöntemlerin de birbirlerine karşı üstünlükleri ve zayıf noktaları bulunmaktadır.

Ülkemizde; patent, marka ve tasarımların değerlemesinin yapılması konusunda, az sayıda özel firma faaliyet göstermektedir. Bu birkaç özel firmanın yanı sıra, bu alandaki büyük eksiklik fark edilerek, Cumhurbaşkanlığı ikinci 100 günlük ekonomik planı dâhilinde Şubat 2019'da faaliyete geçen Türk Sınai Mülkiyet Değerleme, Mühendislik ve Danışmanlık Hizmetleri Anonim Şirketi, Nisan 2018'de Türk Patent ve Marka Kurumu'nun iştiraki olarak kurulmuştur. Kurulan bu özel şirket ile tüm bu sınai mülkiyet haklarının ticarileştirilmesine yönelik ciddi adımlar atılacağı öngörülmektedir [34].

3.4. Tasarım Değerleme Metodolojisi

Diğer sınai mülkiyet haklarında olduğu gibi tasarımların değerlendirilmesi aşamasında da hem nitel hem de nicel yöntemler kullanılabilir. Her iki gruptaki yöntemlerin de kendi içlerinde avantaj-dezavantajları ve farklı kullanım amaçları bulunmaktadır [35]. Bu değerlendirme yöntemlerinde kullanılan bazı indikatörler değerlendirme ve değerlemenin farklı aşamalarında farklı şekillerde kullanılabilir.

3.4.1. Nitel değerlendirme metotları

Nitel yöntemler, bir değerlendirme kontrol listesi yardımıyla skorlamalar yapılarak, tasarımın parasal değerinden ziyade tasarımın diğer tasarımlarla karşılaştırılması veya önem derecesinin tespit edilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Bu önem firmalara göre değişiklik göstermekle birlikte gelir akışı veya rakiplerin engellenmesi olarak anlandırılabilir [3].

Nitel değerlendirme metodu bu amacın dışında tasarım portföylerinin yönetilmesi amacıyla da kullanılabilir. Bunun için bir tasarım portföyünde yer alan tüm tasarımlar nitel

değerlendirme metotlarıyla değerlendirildikten sonra ortaya çıkan ortalama değerler kullanılarak hangi tasarımlara öncelik verilmesi, hangilerinin ise terk edilmesi gerektiğine karar verilebilmektedir [36]. Böylece, önemi diğerlerinden daha düşük olan tasarımların terk edilmesi yoluyla ekonomik kayıpların azaltılması sağlanabilmektedir [1].

Değerleme kontrol listesi

Nitel yöntemler için kullanılan kontrol listesi, bir tasarımın değerlendirilmesi sırasında analitik veriler kullanılmaksızın tasarım ve/veya pazar verilerini içeren belirli indikatörlerin puanlanması ile ortalama bir puan değerinin elde edilmesini sağlamaktadır. Puanlamalar 1-5, 1-10 ve tercihe göre 1-100 arasında gerçekleştirilebilir [35]. Bu seçim değerlemeyi yapan uzman kişilerin çalışma stratejisine göre değişiklik gösterebilmektedir. Örnek bir tasarım değerlendirme kontrol tablosuna Ek-4'de yer verilmiştir [37].

Nitel değerlendirme metodunda dikkate alınan hususlar

Tasarım için gerekli yatırım miktarı

Bir tasarımın ortaya çıkarıldıktan sonra bu tasarımın hayata geçirilebilmesi için o tasarımla ilgili bir miktar yatırım yapılması gerekmektedir. Bu yatırımlar genel olarak tasarımın üretilmesi için kullanılacak hammadde/malzeme, üretim hattı, insan kaynağı, lojistik hattı ve benzeri süreçleri kapsamaktadır. Ancak bu yatırımlar tasarımdan tasarıma değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla bütçe sıkıntısının bulunduğu hallerde bu yatırımlar dikkate alınarak bu tasarımlar puanlanabilir ve maliyetli olan tasarımların puanları düşük olacağından bu tasarımların önem sırasındaki yeri aşağılara inecektir.

Coğrafik kapsama alanı

Tasarım başvurusu yapıldığında, söz konusu tasarıma koruma hakkı, başvurunun yapıldığı ülkenin kanunları uyarınca sağlanmakta olup; başvuru yapılmayan ülkelerde herhangi bir koruma söz konusu olmamaktadır. Bu durum, tasarım tescilinin bölgesel haklardan olduğunu ve bu hakkın başvuru yapılan ülkeyle sınırlı olduğunu göstergesidir [38].

Tasarımlar için ulusal başvuru yapılabildiği gibi uluslararası başvuru da söz konusudur. Bir

diğer ifadeyle, tasarımlar hangi ülkelerde tescil edildiyse sadece o ülkelerde koruma altına alınmaktadır ancak tasarımın, topluluk tasarım tescil sistemi veyahut Lahey sistemi (Uluslararası Tasarım Tescil Sistemi) gibi tek başvuru ile ilgili ülkelerde aynı anda tescil edilmesi de mümkün olup, tek başvuru ile bütün bu ülkelerde koruma sağlanmaktadır.

Bir tasarımın koruma kapsamı ne kadar genişse tasarımdan elde edilebilecek gelir ve rakipleri engelleme ihtimali ve/veya bu rakiplerden de lisanslama yoluyla gelir elde etme ihtimali de o kadar fazla olacaktır. Bu sebepten dolayı, gelir akışı elde edilebilecek olan tasarımlar yüksek puanlar ile değerlendirilerek gelir elde etme ihtimali düşük olan tasarımlara göre sıralamada daha üst sıralarda yer alacaktır.

Tasarımın kritik pazarlarda tescilli olup olmaması ve dolayısıyla korunup korunmaması da tasarımın puanlanması sırasında dikkate alınan unsurlardan birisidir. Kritik pazarlar, tasarım dolayısıyla gelir akışının en fazla olduğu pazarlar/ülkelerdir. Bu ülkelerde koruma tescilinin bulunması, o tasarımın getireceği geliri de otomatik olarak artıracığı için puanlama esnasında yüksek puanlarla değerlendirilecektir.

İtiraz ve hükümsüzlük durumları

Tasarımlar tescil edildiğinde Türk Patent ve Marka Kurumu'nun siciline kaydı yapılır ve Bülten'de yayımlanır. Üçüncü kişiler tasarımın bültende tescil yayın tarihinden itibaren 3 ay içerisinde tescile itiraz başvurusunda bulunabilirler. Tescile itirazlar, rakiplerin ticari kaygı taşıdığı bir göstergesidir. Dolayısıyla da bu durum itiraz konu olan tasarımın söz konusu rakipler gözündeki değerinin fazla olduğunu göstermektedir. Tasarımın değerlendirilme aşamasında varsa bu itirazlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Haksız itirazların fazlalığı tescilli tasarıma değer kazandırırken haklı itirazlar ise bu tasarımın iptaline neden olabileceği için değer kaybettirmektedir. Puanlamalar bu durumlar dikkate alınarak yapılmalıdır.

Tasarımların tesciline yapılacak itirazların bir diğer şekli ise mahkemeler aracılığıyla hükümsüzlük davalarının açılarak tescilli tasarımın tescilinin iptalinin talep edilmesidir. Tasarımların değerlendirilmesi yapılırken itirazlarla birlikte var ise hükümsüzlük davalarının da aynı şekilde dikkate alınması önem arz etmektedir [22].

Tasarım başvuru sahibi sayısı

Başvuru sahibinin sayısının ve tasarımcı sayısının fazla olması tasarımın değerine olumsuz etkileyen faktörlerdir. Tasarım sahibi ne kadar fazla ise yapılacak satış veya lisanslama süreçlerinde bunlar arasında anlaşmazlık çıkması ihtimali de bir o kadar yüksektir.

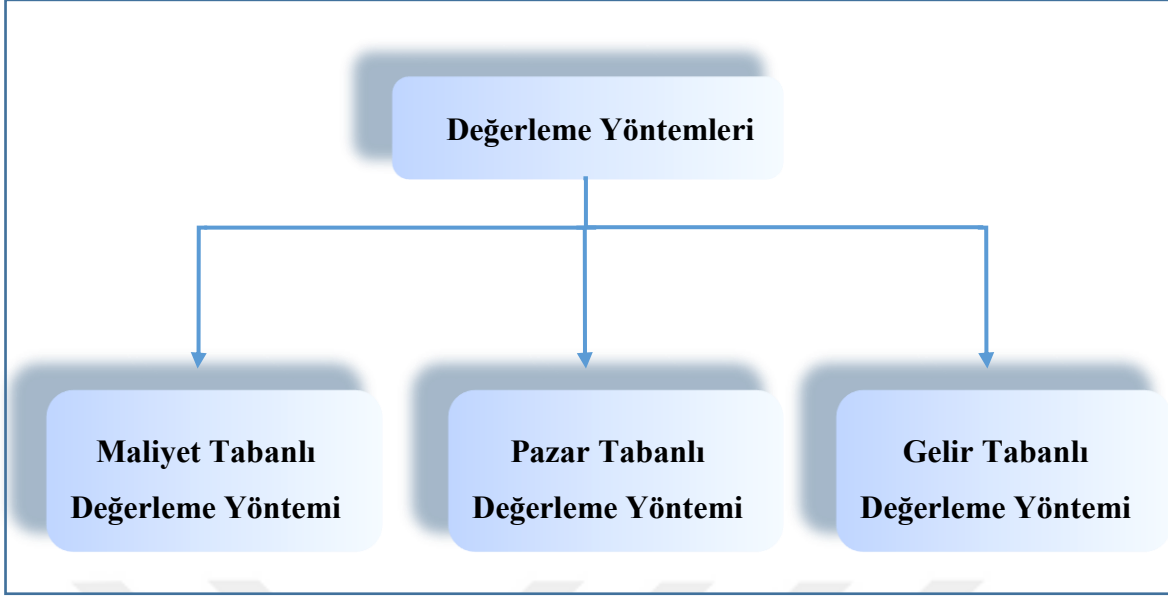
3.4.2. Nicel değerlendirme metotları

Nicel değerlendirme metotları nitel değerlendirme metodundan farklı olarak o tasarımın parasal değeri ve/veya değer aralığının belirlendiği metotlardır [39]. Nicel değerlendirme metotlarında sayısal (analitik) veriler dikkate alınarak gerekli matematiksel hesaplamalar yapılmaktadır.

Nicel değerlendirme metotları olarak pek çok yöntem bulunmakla beraber en yaygın kullanılan nicel değerlendirme metotları en temel halinde üç grup altında toplanmaktadır. Bunlar; maliyet tabanlı değerlendirme metodu, pazar tabanlı değerlendirme metodu ve gelir tabanlı değerlendirme metodudur. Bu metotlar da kendi içlerinde farklı alt metotlara ayrılabilir [39].

Tüm değerlendirme yöntemlerinin birbirlerine karşı avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Dolayısıyla tek bir yöntem seçerek tüm değerlendirme işlemleri için bu seçilen yöntemi kullanmak her zaman doğru olmamaktadır. Çünkü eldeki mevcut verilere göre en uygun değerlendirme yöntemi seçildiğinde daha doğru sonuca ulaşılabilmektedir. Bu sebeple, bütün değerlendirme metotlarının yarattığı avantaj ve dezavantajlar söz konusu olmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, üç ana değerlendirme metodu inceleme konusu yapılacaktır. Bu metotlardan maliyet tabanlı değerlendirme metodunun alt yaklaşımları olan tarihsel maliyet (historical cost) yaklaşımı, yeniden üretme (reproduction) yaklaşımı ve yerine koyma (replacement) yaklaşımının yanı sıra; gelir tabanlı değerlendirme metodunun alt yaklaşımlarını oluşturan artan gelir yaklaşımı, teliften kurtulma yaklaşımı (relief from royalty) ve net bugünkü değer (net present value) yaklaşımı da özel olarak açıklanacaktır.

Şekil 3.1. Değerleme yöntemleri

Maliyet tabanlı değerlendirme metodu

Tasarımlar, oluşturulurken belirli aşamalardan geçmektedir. Bu aşamalar tasarımdan tasarıma değişebilmektedir. Bazı tasarımlar için gerçekleştirilecek süreçler sadece kâğıt üzerinde veya elektronik ortamda yapılan çizimler ile sınırlı olabileceği gibi bazı tasarımların ise prototiplerinin oluşturulması gibi daha masraflı süreçlere ihtiyacı olabilmektedir. Bu süreçler de tasarımın maliyetini dolaylı olarak etkilemektedir.

Maliyet tabanlı değerlendirme metodu, tasarımın değerini; belirli bir zaman noktasında, geliştirilmesine dâhil olan doğrudan harcamaları ve ilgili maliyetlerini bir araya getirerek belirlemeye çalışır. Değer belirlenirken tasarımın eskimesi de göz önünde bulundurulur. Bir fikrî mülkiyet varlığının değerini belirli bir zaman noktasında, geliştirilmesine dâhil olan doğrudan harcamaları ve fırsat maliyetlerini bir araya getirerek ve bir fikrî mülkiyet varlığının eskimesini göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışır [11].

Tarihsel Maliyet Yaklaşımı: Maliyet tabanlı değerlendirme yöntemlerinin kullanım amaçlarından bir tanesi tasarım için bir minimum değer belirlenmesidir. Bu amaçla o tasarım için bugüne kadar yapılan tüm harcamalar dikkate alınır. Tarihsel maliyet yaklaşımı, fikrî mülkiyetin yaratılmasında ortaya çıkan fiili maliyeti ölçer [1]. Bu sayede o tasarımın satılması veya lisanslanması durumunda zarar edilmemesi amaçlanmaktadır. Bu süreçte kullanılan nicel değerlendirme yaklaşımı tarihsel maliyet yaklaşımıdır.

Tarihsel maliyet temelli yaklaşımlar nesnellik, tutarlılık ve güvenilirlik kriterlerini karşılayabilirken, kullanımlarının temel bir dezavantajı vardır: Bir varlığa yapılan harcama ile onun sonraki değeri arasında her zaman bir ilişki olmayabilir. Örneğin, bir tasarımın başarısı, onu geliştirirken katlanılan maliyetleri yansıtmayabilir [1].

Yeniden Üretme Yaklaşımı: Satın alınacak veya satılacak bir tasarımın, bugün tekrar oluşturulması durumunda ne kadarlık bir maliyete katlanılması gerektiği sorusuna cevap veren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım uygulanırken, söz konusu tasarımın birebir aynısının yeniden üretildiği düşünülmemelidir [3].

Yerine Koyma Yaklaşımı: Yerine koyma yaklaşımı uygulanırken, yeniden üretme yaklaşımının aksine, değerlemeye konu tasarımın birebir aynısı değil bir eşdeğerinin tekrar oluşturulması veya satın alınması için gereken maliyet hesaplanmaktadır. Bir diğer ifade ile tasarımın bir başka tasarımla ikame edilmesi maliyetini değerlendirerek değerlemeye konu tasarımın değerini ölçmeyi amaçlamaktadır [2]. Söz konusu eşdeğer tasarım, her açıdan değerlemeye konu olan tasarımın eşdeğeri olmalıdır.

Maliyet tabanlı değerlendirme metodunun avantajları:

Değerleme yöntemlerinden ilki olan maliyet tabanlı değerlendirme metodunun diğer metotlara karşı avantajları şu şekilde sıralanabilir:

- Bu yöntem kullanıldığı değerlemelerde bir tasarımın değerinin hesaplanması daha kolay olup, hesaplama sırasında kullanılan veriler ve yapılan hesaplamaların sonuçları diğer yöntemlere göre daha güvenilirdir.
- Değeri hesaplanacak tasarıma ilişkin pazar verisine ulaşılması mümkün olmadığı durumlarda, kullanılacak en uygun değerlendirme yöntemidir. Diğer metotların kullanımında pazar verisi önem arz etmektedir [11].
- Değerleme için kullanılacak verilerin elde edilmesi, söz konusu veriler daha önce yapılan giderlerin güncel değerleri olduklarından, diğer yöntemler için gerekli olan verilerin elde edilmesinden daha kolaydır. Dolayısıyla da bu yöntem ile yapılacak değerlendirme diğerlerine göre daha hızlı bir sonuç vermektedir.
- Henüz satışı gerçekleştirilmeyen ürünlerden elde edilen/edilecek gelirler belli olmadığından, bu tür ürünlerin tasarım değerlemesi için kullanılacak en uygun yöntemlerden birisi maliyet tabanlı değerlendirme metodudur [40].

Maliyet tabanlı değerlendirme metodunun dezavantajları:

- Tasarım ait giderlerle işletmeye ait diğer giderlerin ayrılması kolay olmamakta; bu sebeple, yapılan değerlendirme sonuçlarının doğruluğunu olumsuz etkilenmektedir [11].
- Değeri, yapılan giderler ile doğru orantılı olmayan tasarımlar da mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla tasarımın değeri hesaplanırken sadece giderler dikkate alındığından, tasarımın gerçek değeri bu yöntem ile belirlenemeyebilir. Tasarımın değeri, yapılan giderlerden çok farklı çıkabilmektedir [40].
- Her zaman değeri hesaplanacak tasarıma benzer başka bir tasarımın bulunması mümkün olmadığından, yöntemin kullanım sıklığı da doğal olarak azalmaktadır [31].

Pazar tabanlı değerlendirme metodu

Pazar (market) tabanlı metodu eşdeğer bir tasarımın pazardaki satış değeri dikkate alınarak yapılan bir değerlendirme yöntemidir. Bu yaklaşıma diğer yaklaşımlara oranla daha az rastlanmaktadır. Sebebi ise, benzer bir tasarımın piyasada yer alması, bu tasarımın daha önce satılmış olması, yapılan satışın çok yakın bir zamanda gerçekleşmiş olması ve yapılan satış veya devir sözleşmelerinin tam içeriklerinin genellikle gizli tutulması sebebiyle bu içeriklere erişim sıkıntısı bulunması gibi zorluklarla karşı karşıya kalınmasıdır [1].

Market tabanlı değerlendirme yaklaşımında zaman kavramının çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Firmaların düzenli aralıklarla ürün tasarımlarını değiştirdikleri göz önüne alındığında tasarımın değeri genellikle zamanla doğru orantılı değişmekte ve yine genellikle zamanla azalmaktadır. Dolayısıyla sektörde uzun sürede bulunan bir tasarımın değerlemeye söz konusu olması tasarımın değerinin düşük çıkmasına sebep olacaktır. Benzer bir tasarımın uzun zaman önce bir değerlemeye ya da satış/devir işlemlerine konu olması ve bu benzer tasarımın değerinin tasarım değerlendirme sırasında aynı şekilde dikkate alınması, yapılan değerlendirme sonucunun hatalı olmasına sebep olabilmektedir [1].

Maliyet tabanlı değerlendirme metodu ve daha sonra anlatılacak olan gelir tabanlı değerlendirme metodunda maliyetler göz önünde bulundurulularak değer hesabı yapılmaktadır. Market tabanlı metodunda ise maliyet hesaplama söz konusu değildir.

Pazar tabanlı değerlendirme metodunun avantajları:

- Değer belirlenirken hesaplama içeren karmaşık işlemler gerçekleştirilmediğinden, diğer yöntemlere kıyasla en kolay değerlendirme yöntemidir [40].
- Değeri hesaplanacak mevcut tasarıma benzer olan farklı bir tasarım için daha önce bir değerlendirme işlemi gerçekleştirildi ise, bu durumda en uygun değerlendirme yöntemi pazar tabanlı değerlendirme yöntemi olacaktır [41].
- Tasarımın değeri belirlenirken öznel veriler kullanılmaz, nesnel bir metodudur [41].
- Diğer metodlarının doğruluğunu kontrol etmek için kullanışlı bir metottur [40].

Pazar tabanlı değerlendirme metodunun dezavantajları:

- Ayırt edicilik kriteri tasarımın tescillenmesi için temel unsur olduğundan, bu durum tescilli tasarıma benzer tasarım bulmayı zorlaştırmaktadır. Değeri hesaplanacak tasarıma benzer olan bir tasarım bulunması kolay olmadığından, bu yöntemin kullanım sıklığı da haliyle azalmaktadır [39].
- Pazarda, benzer tasarımların bulunması ve bu tasarımların daha önce satışının yapılmış olma ihtimali oldukça düşüktür. Bu durum, Pazar tabanlı değerlendirme metodunun kullanım sıklığını azaltmaktadır [40].
- Daha önce satışı yapılmış benzer tasarımların satışlarına ilişkin detaylar çoğu zaman gizlendiğinden, bu satış bilgilerinin kullanılması pek uygun olmamaktadır. Benzer şekilde daha önce satışı yapılmış benzer tasarımların satış tarihinin çok daha eskilere dayanması, bu sonuçların doğruluğunu azaltacaktır [41].
- Bu yöntemde şirketler için mevcut koşullar satış değerini etkileyeceğinden, bu yöntem sonucu hesaplanan değerle gerçekten uzak bir hal alabilmektedir. Örneğin iflas eden şirketlerin sahip oldukları tasarımların değeri, normal değerinden çok daha düşük olabilmekte ve bu değer üzerinden satılabilmektedir. Dolayısıyla, bu yöntem tercih edildiğinde, mevcut şirket durumlarının da dikkate alınması gerekmektedir [11].
- Mali olmayan tabanı sebebiyle değerlendirme sağlam bir temele dayanmamaktadır [39].
- Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, satılan tasarımların değerini de etkileyeceğinden, eşdeğer gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerdeki eş değer tasarımın satış verilerinin bulunması genellikle kolay olmamaktadır [42].

Gelir tabanlı değerlendirme metodu

Gelir tabanlı değerlendirme metodu, tasarımın ülkede yaratacağı/yaratabileceği gelire odaklanmakta olup, tescilli tasarımın gelecekte elde edeceği değeri ve bu değeri elde edebilmesi için gerekli maliyetleri dikkate alır [50]. Diğer değerlendirme metodlarına oranla daha yaygın olarak kullanılan metottur. Bu metodun içerisinde de farklı yaklaşımlar kullanılmakta olup, en çok tercih edilen yaklaşım ise net bugünkü değer yaklaşımıdır.

Net Bugünkü Değer Yaklaşımı: Bu yaklaşım; tasarımın ömrü boyunca elde edilecek net ekonomik faydanın, belirlenecek bir iskonto değeri üzerinden bugünkü değerinin hesaplandığı yaklaşımdır. Bu yaklaşımla değerlendirme yapılırken giderler de dikkate alınmaktadır. Net Bugünkü Değer formülü, Eş. 1.1 ile gösterilmiştir [43].

$$NBD = \sum_{n=0}^d \frac{NNA_n}{(1+k)^n} \quad (1.1)$$

NNA: Döneme ait net nakit akışı

k: İşletmenin beklediği kazanç oranı

d: Yatırımın gider ve gelirlerinin gerçekleştiği toplam dönem sayısı

n: Dönem sıra numarası

Artan Gelir Yaklaşımı: Artan gelir yaklaşımı, tasarımı kullanan bir işletmenin elde edeceği tahmini kar veya nakit akışlarını, bunu kullanmayan bir işletme tarafından elde edilecek tahmini kar veya nakit akışları ile karşılaştırarak bir tasarımın değerini gösteren yaklaşımdır. Tasarımın kullanımıyla elde edilebilecek tahmini artımlı karlar veya nakit akışları hesaplandıktan sonra uygun bir iskonto faktörü kullanılarak bugünkü değer elde edilir [1].

Genel olarak gelire dayalı yaklaşımlar için gerekli olan veri setlerine ek olarak, artan gelir yaklaşımı kullanılırken aşağıdaki değerlendirme girdileri gereklidir:

- 1- Söz konusu işletmenin/firmanın maddi olmayan duran varlığı kullanarak yaratması beklenen dönemsel kar, maliyet tasarrufu veya nakit akışlarının tahmini,
- 2- Tasarımı kullanmayan işletmenin/firmanın yaratması beklenen periyodik kar, maliyet tasarrufu veya nakit akışlarının tahmini

3- Tahmini periyodik karı veya nakit akışlarının bugünkü değerinin belirlenebilmesi için uygun bir iskonto oranı [1].

Artan gelir yaklaşımında, değer hesaplanırken aşağıdaki adımlar uygulanmaktadır;

- Tasarım sayesinde elde edilen kar, tasarıma bağlı başka faaliyetlere bağlı ise; bu diğer faaliyetlerin maliyetleri elde edilen kardan çıkarılır.
- Vergiler bu kardan çıkartılır.
- Bir yıllık kar bulunur ve tasarımın ömrüne bağlı olarak diğer yıllar için tahmini kar belirlenir.
- Gelecek yıllar için belirlenen tahmini kara, uygun bir iskonto değeri uygulanarak gelecekte elde edilecek karın bugünkü değeri hesaplanır [44].

Teliften Kurtulma Yaklaşımı: Bu yöntemde tescilli tasarımın mülkiyetine sahip olunması sebebiyle bu tescilli tasarımın ticari faaliyetlerde kullanılması suretiyle ortaya çıkabilecek herhangi bir telif ücreti mevcut olmayacaktır. Bahsedilen telif ücretinin hesaplanması yoluyla muaf olunan telif bedeli belirlenmelidir. Bu telif bedeli belirlenirken kullanılan değişkenler telif oranı ve tescilli tasarımın kullanım ömrüdür. Yine bu yaklaşımda da bahsedilen kullanım ömrü boyunca elde edilecek gelirler, belirlenecek bir telif oranı ve net bugünkü değer yaklaşımında da olduğu gibi iskonto oranı ile çarpılarak bugünkü değeri hesaplanmalıdır. Böylece tescilli tasarımın değeri belirlenmektedir [45].

Gelir metodunda bahsedilen hususlara ek olarak, bu metotta söz konusu telif gelirinin/giderinin hesaplanması için telif oranı tespiti işlemi de yer almaktadır. Temel alınan belli bir miktarla çarpılarak bir teknolojinin kullanımı için bir alıcının satıcıya ödeyeceği miktarın hesaplanmasına yarayan telif oranı için;

- gelirin bir yüzdesi olarak telif oranı
  - karın bir yüzdesi olarak telif oranı
  - satılan ürün başına parasal olarak ödenen telif
  - üretilen ürün başına parasal olarak ödenen telif
  - bir zaman içindeki parasal olarak ödenen telif
- gibi farklı ölçütler kullanılabilir [13].

Gelir tabanlı değerleme metodunun avantajları:

- En çok tercih edilen yöntem olup, bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi, değerleme sırasında hesaba katılan her türlü verinin (örneğin tasarımın geriye kalan ömrü, toplam giderler, ileride elde edilmesi beklenen gelirler...) açıklanmasıdır [11].
- Gelecekte oluşabilecek risklerin de hesaba katılması sebebiyle, diğer yöntemlere göre daha gerçekçi bir sonuç ortaya çıkarmaktadır [46].

Gelir tabanlı değerleme metodunun dezavantajları:

- Henüz satışa çıkarılmamış yeni teknoloji ürünleri için ileride elde edilebilecek gelirlerin belirlenmesi pek mümkün olmadığından, bu yeni teknoloji ürünlerinin değerlenmesinde bu yöntemin kullanılması sağlıklı bir sonuç ortaya çıkarmayacaktır.
- Değer hesabı sırasında en karmaşık ve en fazla verinin hesaba katıldığı yöntemdir. Dolayısıyla hesaplama sırasında hata yapılması olasılığı arttığından, değerleme sonucunun da hatalı çıkabilmesi, en büyük dezavantajlarından birisidir [46].
- Değerleme sırasında çeşitli varsayımlarda (örneğin iskonto değerinin belirlenmesi, pazara nüfuz etme oranını belirlenmesi, yapılan geliştirmenin mevcut başvuruya katkı yüzdesi...) bulunulması sebebiyle, değerleme sonucu değerlemeyi yapan kişinin varsayımda bulunduğu değerlere göre değişiklik göstermektedir [41].
- Tasarımın ekonomik ömrünün tahmin edilmesinin zor olması tasarımın değerinin doğru belirlenmesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir [50].

Çizelge 3.1'de, bahsedilen değerleme metodlarının kısa bir karşılaştırması yer almaktadır.

Çizelge 3.1. Değerleme metotları [47]

Yöntem	Açıklama	Avantajlar	Dezavantajlar	Ne Zaman Kullanılır
Pazar Metodu	Karşılaştırılabilir (aynı veya benzer) tasarımlarına ilişkin pazar işlemlerine (satış, kiralama) dayalı değerlendirme	Pazar fiyatları kullanıldığından gerçeğe yakın değer elde edilmekte	Karşılaştırılabilir pazar işlemlerin her zaman mümkün olmayabilmekte	Pazar işlem verilerinin azlığından dolayı nadir kullanılır
Gelir Metodu	Gelecekteki ekonomik getiriler (ürün satışı veya lisans gelirleri) bağlı değerlendirme	Tasarım ile ilgili birçok veri (kalan ömrü, giderler, muhtemel gelirler, iskonto...) dikkate alındığından sonuçlar güvenilirdir	Hesaplama da kullanılacak verilerin tahmin edilmesi zor olabilmekte	Sık kullanılır
Maliyet Metodu	Tasarımın oluşturulması için (tarihsel/yeniden üretme/yerine koyma) harcanan/tahmin edilen giderlere bağlı olarak değerlendirme	Sadece giderler dikkate alındığından hesaplaması daha kolay	Pazar ihtiyacı dikkate alınmamakta	Nadir kullanılır

4. TASARIM DEĞERLEME RAPORU

Tescillenmiş bir tasarım tescil belgesinin veya tescil aşamasında bulunan bir tasarım tescil başvurusunun parasal değerinin farklı metotlar kullanılarak belirlendiği raporlara Tasarım Değerleme Raporu denir. Bu raporlarda tasarımın değerinin belirlenmesinin yanı sıra, kullanılan metot/metodolojiler, kullanılan veriler ve bu hesaplamalar yapılırken yapılan varsayımlar, bu varsayımların neye ve hangi şartlara göre yapıldığının bilgisi yer almaktadır. Aynı zamanda bütün bu detayları verilerle birlikte söz konusu bu değişkenlerin kısaca bahsedildiği, tasarımın değerinin de yer aldığı bir özet de bulunmaktadır [49].

Bu çalışma için gerçekte mevcut olmayan ve bu çalışma için tasarlanmış bulunan bir Türk kahvesi makinesi için hazırlanmış olan iki adet örnek tasarım değerlendirme raporu EK-1 ve EK-2'de yer almaktadır. EK-1'de yer alan değerlendirme raporunun hazırlanması esnasında maliyet tabanlı değerlendirme yöntemi, EK-2'de yer alan değerlendirme raporunda ise gelir tabanlı değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu raporlarda yer alan hesaplamalar için varsayılan değerler kullanılmıştır. Kullanılan veriler birbirlerinden farklı olduğundan bu verilere uygun farklı yöntemlere başvurulmuştur. Bu raporlar, farklı yöntemler kullanıldığında çok farklı sonuçlar elde edileceğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

4.1. Tasarım Değerleme Raporunun Hazırlanma Amacı

Sınai Mülkiyet Değerlemesi, bir işletmenin değerinin doğruluğunu artırır. Fikrî mülkiyet varlıkları teminat oluşturur; ayrıca satın alınabilir, lisanslanabilir ve satılabilir. Her bir ticari markanın, patentin veya tasarımın ne kadar değerli olduğunu bilmek, tek başına ve bütünün bir parçası olarak işletmelere değerlemelerinde (finansman, işlemler, ortak girişimler, birleşme ve devralmalar, iflas) yardımcı olur [50].

Tasarım Değerleme Raporunun hazırlanmasının temel amaçları arasında, Tasarımların Lisanslanması/Satılması öncesinde tasarımların değeri hakkında bir ön bilgi sahibi olunması, portföy yönetimi sırasında değerli olan tasarımlar ve değersiz tasarımlar belirlenerek yatırım süreçleri ve bütçelerinin organize edilmesi, tecavüz davalarında yoksun kalınan kazancın hesaplanma sürecinde tecavüze konu olan tasarım değerinin belirlenmesi, şirketlerin Birleşme ve Devralma sürecinde (Merger & Acquisition) şirketin gayri maddi varlıklarından olan tasarımların değerlerinin göz önüne alınarak şirket değerlerinin

belirlenmesi, Şirketlerin iflası söz konusu olduğunda maddi olmayan varlıkların haciz işlemlerinde kullanılması yer almaktadır. Ayrıca Lisanslı tasarım, finansman sağlamak için kullanılacaksa, doğru bir değerlendirme yapılması gerekmektedir [50].

Değerleme raporu ile ilgili değişkenler elde edilirken yapılan pazar araştırması sırasında muhtemel rakipler, kritik pazarlar, vb. bilgiler tasarım sahibinin kullanabileceği çok değerli bilgilerdir. Bu bilgiler kullanılarak, hangi ülkelere başvuru yapılması gerektiği, hangi tasarımların hangi ülkelerde korunmaya devam ettirilmesi ve/veya geri çekilmesi gibi konularda portföy yönetimi yapılmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla tasarım sahibinin füzuli/ek maliyetlerden kurtulup, IP portföyünü daha verimli bir şekilde yürütebileceği stratejik kararlar alabilmesini sağlamaktadır [51].

4.2. Tasarım Değerleme Rapor Formatı

Değerleme Raporunun içeriği, formatı ve uzunluğu hazırlayan kişi ve/veya firmaya bağlı olarak değişmekle birlikte genel olarak bulunması gereken 5 temel başlık aşağıdaki gibidir:

- 1- Özet Bölümü
- 2- Değerlendirme Bölümü
- 3- Değerleme Bölümü
- 4- Ekler
- 5- Sonuç Bölümü

4.2.1. Özet Bölümü

Çoğu iş raporlarında bulunan yönetici özetinde olduğu gibi değerlendirme raporlarının giriş bölümünde de bir özet kısmı bulunmaktadır. Yönetici Özeti olarak da bilinen bu özet kısmı, detaya girilmeden kısa ve öz bir şekilde tasarımın değeriyle ilgili bilgi verilmektedir. Böylece kısıtlı bir zamana sahip olan bir okuyucu, değerlendirme raporunun tamamını okumadan ilk bakışta raporun içeriği ile ilgili bilgi sahibi olabilmektedir. Bu kısımda her ne kadar detay verilmese de, rapor sonucunda tasarım için belirlenen değer, raporun hazırlık sürecinden, bu süreçte en azından sonucu etkilemesi muhtemel olan değerler için yapılmış varsayımlar, özel durumlar ve raporun hazırlık süresinden bahsedilmektedir. Raporun

hazırlık süresinden kasıt, raporun hazırlanması için ilgili verilerin toparlanması için ve gerekli hesaplamaların yapılması için geçen zaman diliminden söz edilmektedir.

4.2.2. Değerlendirme Bölümü

Değerlendirme Bölümü Değerleme Raporunun yaklaşık olarak %90'lık bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu kısım değer hesaplama sırasında kullanılacak olan değişkenler (telif oranı - royalty rate, iskonto oranı-discount rate, toplam pazar büyüklüğü - total available market, vergiler – taxes gibi) için yapılan öngörülerin/varsayımların ve bunların tercih edilmesine neden olan yazılı gerekçelerin kaynak gösterilerek veya eğitilmiş tahmin (educated guess) yoluyla açıklandığı kısımdır [1]. Raporun sonucuna etki eden ve dikkate alınacak söz konusu bu değişkenler aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Zaman faktörü

Zaman faktörü tasarımın değerini etkileyen en önemli unsurlardan biridir, çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Zaman faktörünün değerlendirme sonucu nasıl etkilediği, aşağıdaki başlıklarda detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

Değerleme Raporunun Hazırlandığı Tarih: Tasarım Değerleme raporunun oluşturulduğu tarih, o tasarımın değerini oldukça etkileyen bir faktördür. Bu tarih, kullanılan/kullanılacak metotları ve bu metotların nasıl kullanılacağını etkileyeceğinden önemli bir unsurdur [40].

Bir tasarımın değeri, zamanla azalmakta hatta bazı durumlarda hiçbir değeri kalmamaktadır. Çünkü teknoloji çok hızlı değişen bir kavramdır. Tescilli tasarıma sahip ürünlerin her geçen gün modası geçmekte olup yeni tasarımlar ortaya çıkmaktadır. Firmalar, belirli dönem aralıklarıyla ürünlerinin tasarımlarını değiştirerek ortaya yeni ürünler çıkarmaktadırlar. Bir tasarımın ömrü genellikle 1-5, en iyi ihtimalle 5-10 sene aralığında değişmektedir. Özellikle gelir metoduna dayalı değerlendirme yapılırken genel olarak bu süreler dikkate alınır.

Bu duruma istisna olarak zamansız tasarımlar ve gelecek teknolojiye/modaya uygun tasarımlar gösterilebilir. Zamansız tasarımlar, geçen zaman ya da modadaki değişikliklerden etkilenmeyen tasarımlardır. Daima zarif, şık ve tarz olurlar [48]. Bu sebeple, her dönemde ilgi çekici ve/veya kullanışlı olduklarından zaman çizgisinden bağımsız bir değere sahip

olurlar. Zamansız tasarımların zamanla değeri büyük oranda değişmezken, gelecek teknolojiye/modaya uygun tasarımların ise mevcut değerleri oldukça düşükken ilerleyen dönemlerde değerleri artış göstermektedir. Yeni bir teknoloji ortaya çıkarıldığında bu teknolojiye ilişkin bir tasarımın değeri o teknolojinin yaygınlaşmasıyla doğru oranda artmaktadır. Dolayısıyla henüz yaygınlaşmamış teknolojiler için yapılmış tasarımların değerleri bu aşamada düşük olup, teknolojinin yaygınlaşması ile birlikte tasarımlar değer kazanmaktadır. Zamansız tasarımlar ise hem dün hem bugün hem de gelecekte her daim teknolojiye/modaya uygun tasarımlar olduğundan değerlerini sürekli korumaktadır.

Tescilli Tasarımın Koruma Ömrü: Her tasarımın tescil edildiği ülkeden ülkeye değişen, başvuru ya da tecil edildiği tarihten itibaren başlayan bir ömrü bulunmaktadır. Bu süre ülkemizde başvuru tarihinden başlayarak 5 yıl olup, toplamda 25 yıl olmak üzere her 5 senede bir yenilenerek tasarımın ömrü uzatılabilmektedir.

Tasarımın değerine zamanın etkisi, tescilli tasarımın kalan koruma ömrü açısından da önemlidir. Tasarımın değerlemesinde özellikle gelir metodu kullanılırken tasarımdan ilerleyen yıllarda elde edilecek gelir hesaplanmaktadır. Tasarımın az bir ömrü kaldıysa ve bu zaman diliminde tasarım değerlemesi yapıldıysa, bu durumda sadece tasarımın kalan ömründe elde edilecek gelir hesaplanacaktır. Bu durum, kalan ömrü daha uzun olan tasarımların sahip olduğu/olacağı değerlerin çok altında çıkmasıyla sonuçlanacaktır [11].

Değerleme Raporunun Hazırlık Süresi: Tasarım değerlendirme süreci başlı başına zaman ve emek gerektiren bir süreçtir. Bu nedenle, değerlendirme raporunun hazırlanması için harcama süre de tasarımın değerini doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Çünkü tasarım değerlemeye ilişkin hazırlık süreci, kapsamlı bir araştırmaya ihtiyaç duyan pek çok adımdan oluşmaktadır. Faaliyet serbestisi araştırması, mevcut pazar araştırması, toplam pazar büyüklüğü, pazar büyüme oranı, potansiyel rakipler, tasarımın ilgili olduğu sektörde kabul edilen ortalama telif oranları ve benzeri işlem süreçleri kapsamlı araştırmalar sonucu daha doğru verilerin elde edileceği süreçlerdir. Dolayısıyla, hazırlık için ayrılan süre arttıkça, doğru orantılı olarak ulaşılabilecek verinin doğruluk oranı artar, böylece daha sağlıklı bir rapor sonucu elde edilir. Bir diğer ifadeyle kısa süre içerisinde bahsedilen araştırmaların yüksek doğruluk oranlarıyla gerçekleşmesi pek mümkün olmayacaktır. Bu araştırma süresi hesaplanırken raporu hazırlayan kişiler açısından adam/gün sayısı da dikkate alınmalıdır.

Özetle, değerlendirme raporunun hazırlanması için ne kadar çok zaman harcanırsa, o kadar fazla veri ortaya çıkar ve veri çok olduğu için tasarımın değeri, gerçek değerine o kadar yaklaşır.

Değerleme metodolojisi

Değerleme için kullanılacak yöntem değerlendirme sonucunu doğrudan etkileyen bir faktör olup değerlendirme raporu hazırlanırken, eldeki veriler, özel koşullar ve pazarlama stratejisine göre bir değerlendirme metodu belirlenir [52]. Bütün bu unsurlar en güvenilir metodun seçiminde önemli rol oynar. Mevcut veriler, pazar veya gelir tabanlı değerlendirme metodolojisinin uygulanması için yeterli değilse bu durumda maliyet tabanlı metodolojiye yönelmek gerekebilir. Bu maliyet tabanlı metodolojinin kullanılması durumunda ise değerlendirilen tasarımın minimum değeri elde edilir. Eldeki verilerin yeterli olması durumunda market tabanlı ya da gelir tabanlı değerlendirme metodolojisi kullanılabilir [53]. Bu iki değerlendirme metodundan birisi kullanılması durumunda ise maliyet tabanlı metodolojiye nazaran tasarımın gerçek değerine daha yakın bir sonuç elde edilir. En güvenilir sonucun elde edilmesi için tüm faktörlerin dengelenmesi gerekmektedir [53].

Pazara ilişkin değerler

Tasarım değerlendirme sürecinde toplam pazar büyüklüğü, pazardaki rakipler, rakiplerin pazar payları ve pazar büyüme oranları ve benzeri pazar verileri de dikkate alınmaktadır.

Toplam Pazar Büyüklüğü: Bir tasarımın satışından elde edilebilecek maksimum gelir akışı olarak tanımlanabilir. Toplam pazar ne kadar büyükse o tasarımdan elde edilebilecek gelir de bir o kadar fazla olacaktır. Bunun aksine pazarı olmayan ya da çok çok düşük olan tasarımlardan elde edilebilecek gelir düşük olacağından toplam pazar büyüklüğünün küçük olması tasarımın değerine olumsuz bir şekilde yansıyacaktır.

Rakipler: Tasarım Değerleme yaparken, toplam pazar büyüklüğü ve pazar paylarının hesaplanması sırasında rakiplerin belirlenmesi gerekmektedir. Tasarımın pazar alanında benzer/eşdeğer tasarımlarla ne kadarlık bir gelir akışı sağlanacağı, bu rakiplerin pazar verileri kullanılarak elde edilebilir. Doğru rakiplerin belirlenmesi, doğru pazar verilerinin elde edilmesine ve tasarım değerlemede doğru bir sonuca ulaşılmasını sağlayacaktır.

Pazar Payı: Pazar payı, söz konusu tasarımın toplam ve/veya ilgili pazardaki satış miktarının/gelirinin tasarıma sahip olan firmaya ait orantısal payıdır. Firmanın ilgili tasarımın ait olduğu sektördeki pazar payı yüksek olduğunda, tasarımın getirisi de yüksek olacağı için pazar payı büyüdükçe tasarımın değeri de artacaktır. Dolayısıyla bir tasarımın değeri, pazar payları farklı olan firmalar için de birbirinden farklı olacaktır.

Pazar Büyüme Oranı: Tasarım tescilli bir üründen elde edilecek gelirin, o tasarımla ilgili pazarın büyüklüğü ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Bu sebeple, değerlemenin yapılacağı tasarımın dâhil olduğu pazarın süreç içerisinde büyümesi ya da zamanla büyüyecek olması, tescilli tasarıma sahip ürünün satışlarını da olumlu yönde etkileyecek ve bu durum mevcut tasarıma da değer kazandıracaktır.

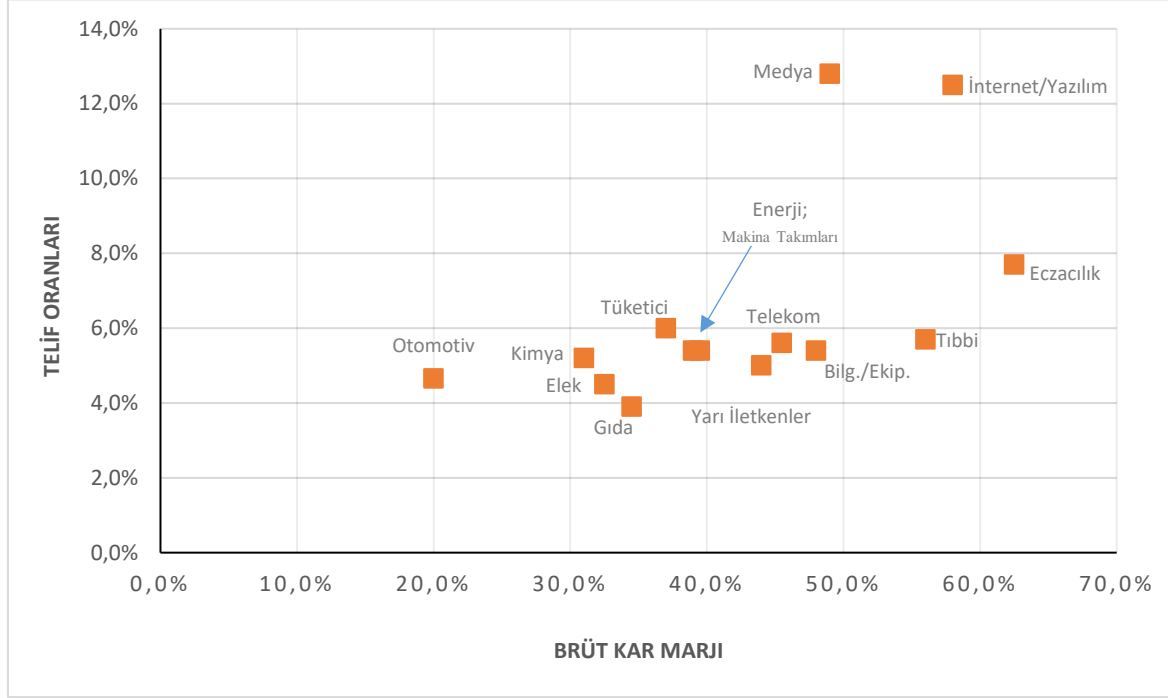
Telif Oranı: Tescilli bir tasarımın üçüncü kişiler tarafından kullanılabilmesi için tasarım sahibiyle üçüncü kişilerin arasında bir lisans sözleşmesi imzalanması gerekmektedir [54]. Bahsi geçen lisans sözleşmesine konu olan unsurlardan birisi de telif oranı (royalty rate)'dır. Telif oranı, lisans alan tarafından lisansı veren tarafa tescilli tasarımı kullanması sonucu elde ettiği ya da edeceği gelirler üzerinden ödeyeceği orandır. Bu oran, belirli bir yüzde olabileceği gibi, sabit bir ücret olarak da belirtilebilir [55].

Telif oranının belirlenmesi için basitliği sebebiyle yıllardır kullanılan en yaygın yöntemlerden birisi Yüzde 25 Kuralı (Rule of Thumb)'dır. Bu kural gereği, lisans alan tarafça lisans veren tarafa söz konusu lisansın kullanımı sonucu elde edilecek karın yüzde 25'inin telif ödemesi olarak verilmektedir [9].

Telif oranları, genellikle sektörden sektöre değişiklik gösterebilen değişkenlerdir. Telif oranlarının kar marjları ile doğrudan ilişkisi olduğundan, kar marjının sektörlere göre göstermiş olduğu değişim, telif oranlarına yansımaktadır. Diğer bir deyişle, teknoloji ağırlıklı ve farklılaştırılmış ürünler üreten sektörler genellikle yüksek brüt kar marjına sahiptir ve bu nedenle daha yüksek lisans oranları söz konusu olmaktadır.

Geleneksel sektörler ve genel amaçlı ürünler üreten sektörler ise yalnızca mütevazı veya düşük brüt marjlar elde edebilmekte ve daha düşük telif oranları ortaya çıkmaktadır [56]. 2017 yılında raporlanmış, sektörler göre telif oranları ve brüt kar marjlarına ilişkin bir örnek bir grafik Şekil 4.1'de gösterilmiştir [56]. Telif oranları değerlendirme raporunun sonucuna

doğrudan etki eden bir değişkendir. Telif oranları arttıkça tasarımın değeri de artarken telif oranları daha düşük olan tasarımların değeri de bir o kadar az olmaktadır.

Şekil 4.1. 2017 yılında raporlanmış, sektörlere göre telif oranları ve brüt kar marjlarına ilişkin bir grafik

Sözleşmelerin tam içeriğine ulaşılabilirlik

Sözleşmelerin tam içeriğine ulaşılabilirlik konusu yalnızca tasarım değerlendirme değil genel olarak Sınai Mülkiyet değerlendirme işleminin araştırma aşamasını en çok zorlayan bölümlerden birisidir. Özellikle Pazar Metodu veya gelir tabanlı metodun tercih edildiği durumlarda telif oranlarının belirlenmesi ve/veya tasarımların eşdeğeri için belirlenmiş bedellerin tespit edilmesi için yayınlanmış sözleşmeleri içerikleri dikkate alınmaktadır. Çoğu zaman sözleşmelerin içeriği kısmen ya da tamamen gizli tutulabilmektedir. Bu bağlamda, sözleşmelerin içerikleri kısmen gizli tutulduğunda, eşdeğer tasarımların değerleri ile ilgili sağlıklı veri elde edilmesi çok da mümkün olmamaktadır. Sözleşmeye ilişkin ek maddelerin gizli tutulması durumunda yanıltıcı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum ise pazar metodu ve gelir tabanlı metodun uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Yıllık büyüme oranı

Yıllık büyüme oranı yapılan satışların yıllara göre değişimini gösteren bir orandır. Hesaplamalar bir takvim yılı için yapılır [57]. Önceki yılların yıllık büyüme oranları dikkate alınarak gelecek yılların büyüme oranları tahmini olarak belirlenir. Bu tahmini oranlara göre, özellikle gelir tabanlı değerlendirme metodlarında gerekli hesaplamalar yapılmaktadır.

Coğrafik koruma alanının genişliği

Başvurunun ülkeler aşaması kısmı da dikkat edilmesi gereken kısımdır. Bir tasarımın başvuru aşamasındaki durumu da tasarımın değerini etkilemektedir. Örneğin bu başvurunun coğrafi koruma kapsamının artırılma şansı varsa, bu durum da patentin değerini artıran etmenlerden biri olacaktır. Başvurunun coğrafi kapsamını genişletilmesi, Bölgesel Tasarım Tescili, Topluluk Tasarım Tescili veya Uluslararası Tasarım Tescili şeklinde olabilir.

Bölgesel Tasarım Tescili: Hollanda, Belçika ve Lüksemburg ülkelerinde tek bir başvuru ile aynı anda koruma sağlayan Benelux Tasarım Tescil Sistemi, bölgesel tescil sistemidir [59].

Topluluk Tasarım Tescili: Avrupa Birliği üye ülkelerini kapsayan, başvurusu Alicante-İspanya'da merkez ofisi bulunan Avrupa Birliği Fikrî Haklar Ofisine (EUIPO – European Union Intellectual Property Office) yapılan bir toplu başvuru sistemidir. Birden fazla ülkede koruma sağlamaktadır. Tescilsiz tasarımlar için 3 yıl, tescil tasarımlar için ise toplamda 25 yıla kadar 5 yıllık yenileme dönemleriyle uzatılabilen bir koruma söz konusu olur [27].

Uluslararası Tasarım Tescili: Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü (WIPO) nezdinde yapılacak bir başvuru ile içerisinde Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede geçerli olacak şekilde koruma imkânı sağlayan Lahey Anlaşması'na göre yürütülen bir toplu tescil sistemidir [59].

Uluslararası Tasarım tescilinde, tescile ilişkin tüm işlemler (tescil ve tescil sonrası işlemler) ve kayıtların tutulması tek bir merkezden gerçekleştirilmektedir. Başvuru işlemleri ise doğrudan Uluslararası Büro'ya başvurularak yapılabileceği gibi, Türk Patent ve Marka Kurumu üzerinden de gerçekleştirilebilmektedir [27].

Kritik pazarlar

Coğrafi koruma kapsamının genişliği tasarımın değeri için çok önemli bir unsur olsa da "kritik coğrafi konumlar yani pazarlar" da dikkat edilmesi gereken kısımlardan birisidir. Tescilli bir tasarım için gerçek pazarında, tescilli tasarımdan en çok gelir akışının elde edileceği ülkelerde, korunma sağlanmıyor veya başvuru aşamasındaki bir tasarım için kritik pazarlarında herhangi bir rüçhanlı ya da toplu başvuru söz konusu değilse, bu tasarımdan elde edebileceğiniz gelir düşeceği için tasarımın değeri olumsuz bir şekilde etkilenecektir.

Üretim yerlerinde korumanın etkisi

Tasarımların tescil edildikleri ülkelerde tasarım sahiplerinin izinleri olmadıkça, üçüncü kişiler tarafından tasarım ya da tasarımın uygulandığı ürünün üretilmesi, piyasaya sunulması, satılması, ithalatı, ihracatı, herhangi bir şekilde ticari amaçlı kullanılması veya bu amaçlarla elde bulundurulması ya da bu tasarım veya tasarımın uygulandığı ürünle ilgili sözleşme yapmak için öneride bulunulması gibi fiiller kanunlarla korunmaktadır [22].

Tasarımın değeri, ayrıca bu tasarıma talip olan yani lisans almak ya da satın almak isteyen firmaya göre de değişmektedir. Tasarımın lisanslanmak veya satılmak istendiği firmanın üretim yeri de tasarımın değerini oldukça etkilemektedir. Lisans görüşmeleri sırasında eğer tasarımın korunduğu ülke, lisans alacak tarafın üretim yaptığı yer ise, bu durumda tasarıma talip olan firma, lisansı almadan hiçbir ülkeye satış yapamayacağından tasarımın değeri, bu firma için oldukça artacaktır. Dolayısıyla, firmaların üretim yaptıkları ülkelerde tasarımın korunması, tasarımın o firmalar için tüm dünyada korunması anlamına gelmektedir.

Ancak, üretimin yapılmadığı yerde bir koruma sağlıyorsa, bu durumda sadece koruma sağlanan yerlerden elde edilecek gelirlere göre tasarımın, o lisans alacak firma tarafındaki değeri bir önceki duruma kıyasla daha az olacaktır. Eğer tasarımın korunduğu yerlerde herhangi bir ticari faaliyet söz konusu değilse ve böyle bir faaliyet düşünülüyor ise, bu durumda da tasarımın değeri o firma için hiçbir anlam ifade etmeyecektir.

Rüçhan hakkı etkisi

Paris Sözleşmesi hükümlerince, Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş

Anlaşmasına taraf olan ülkelerde ikamet eden, ticari faaliyet gösteren bir işletmeye sahip olan ve/veya bu ülkelerin uyruğuna tabi olan gerçek kişi ve/veya tüzel kişilerin, bunların haleflerinin, söz konusu ülkelerde resmi kurumlara tasarım başvurusu yapmaları durumunda, başvuru tarihinden itibaren 6 ay süreyle aynı tasarım için Türkiye'ye de başvuru yapma hakkı da bulunmaktadır. Bu hakka rüçhan hakkı adı verilir. Yine bahsedilen ülkelerde gerçekleşen resmi sergilerde tasarım başvurusu yapılacak ürün sergilendiyse, ürünün sergilendiği tarihten 6 ay içerisinde yine Türkiye'ye başvuru yapılabilmesi için rüçhan hakkı tanınır. Rüçhan hakkının kullanılabilmesi için, başvurunun yapıldığı/sergilendiği ilk ülkenin resmi kurumundan rüçhan hakkı belgesi alınması gerekmektedir. Rüçhan hakkı söz konusu 6 ay içerisinde kullanılmadığı takdirde, düşer [22].

Değerlemesi yapılacak olan tasarım henüz başvuru aşamasında ve başvuru tarihinden itibaren 6 aylık rüçhan süresi devam ediyor ise bu durumda Türkiye'de yapılacak bir tasarım başvurusu rüçhan gösterilerek, Paris Sözleşmeleri hükümlerine dayanılarak Paris Sözleşmesine taraf olan veya Dünya Ticaret Örgütüne üye ülkelere başvuru yapılabilir [22].

Yukarıda bahsedilen başvuru türlerinden bir ve/veya birkaç tanesi seçilmişse ya da rüçhan hakkı halen devam ediyor ise, bu durumda Türkiye dışındaki ülkelere başvuru yapma ya da bu diğer ülkelerde tescil ettirme olanağı hala mevcut olduğundan bu durumlardan herhangi birisinin varlığı tasarımın değerini artıran faktörler arasında yer alacaktır. Çünkü tasarımın korunduğu ülke sayısı arttıkça toplam mevcut pazar büyüklüğü artacak ve bu da gelir akışının dolayısıyla da tasarımın değerini artıracaktır.

Tasarımın ürüne olan etkisi – Etki oranı

Ürünlerin temel bir tasarımları olduğundan (masanın 4 ayaklı oluşu, kahve makinesinin cezve şeklinde oluşu gibi) gerçekleştirilen tasarım işlemleri bu temel tasarım üzerinden yapılmaktadır. Ürünlerin tasarımın tamamında değişikliğe gidilerek yeni bir tasarım oluşturulabileceği gibi çoğunlukla bu değişiklikler tasarımın sadece belirli bir kısmında gerçekleştirilen yeniliklerden oluşmaktadır. Bir masanın ürün ve model bazında tamamen değiştirilebileceği gibi yalnızca malzemesi ya da yalnızca ayakları ya da üst tablasının değiştirilmesi de söz konusu olabilir. Tasarımdan elde edilecek gelir, yalnızca teknolojisine bağlı olmamakla birlikte, tasarım da ön plana çıkmaktadır. Böyle durumlarda, tasarımdan elde edilecek gelirin hesaplanması için; ürün tasarımında yapılan değişikliğin, ürünün

satışlarını ve elde edilecek geliri hangi oranda etkilediğine bakılması gerekmektedir. Yeni tasarımın mevcut ürünün ne kadarlık bir bölümünde farklılık yarattığını belirlemek gerekmektedir. Ürünün tasarımı sayesinde satış miktarında yaratılan bu farklılık etki oranı (enabling factor) olarak değerlendirme hesaplamalarında dikkate alınmaktadır.

Yasal bariyerler

Bir tasarım başvurusuna/tesciline üçüncü kişiler tarafından yapılan itirazlar ve açılan hükümsüzlük davaları, kalitatif değerlendirme kısmında olduğu gibi kantitatif değerlendirme kısmında da tasarımın değerinin hesaplanmasında yer almaktadır.

Üçüncü kişiler tarafından yapılan ya da yapılacak olan tescile itirazlar, belirli durumlarda yapılmaktadır. Bu durumlar, tasarımın 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 55 f. 1 ve f. 2’de yapılan tanımlara uygun olmaması, m. 56 ve m. 57’de belirtilen hükümleri karşılamaması, m. 58 f. 4 ve m. 64 f. 6 b. c hükmüne göre kötü niyetli ve/veya uygunsuz kullanımının söz konusu olmasıdır [22]. Tasarım tescil başvurusuna karşı itirazlar veya tescilli tasarımın hükümsüzlüğüne ya da iptaline ilişkin açılan davalar incelenerek bu itiraz ve davaların başarılı/başarısız sonuçlanma oranları belirlenip, buna göre iskonto oranları (discount rate) hesaplanmaktadır. Böylece, bu durum tasarımın değerine yansıtılmaktadır.

Bu itiraz ve/veya davaların haklı bulunarak başvurunun reddi veya tescilli tasarımın iptal ve hükümsüzlüğü ile sonuçlanma ihtimali yüksek olması durumunda tasarımın değeri olumsuz olarak etkilenecektir. Bu dava ve itirazlar var olduğu halde, değerlendirme sırasında dikkate alınmamışsa, elde edilecek sonuç sağlıklı bir sonuç olmayacaktır.

Yasal düzenlemeler

Tasarım değerlemesi yapılırken dikkate alınması gereken önemli etkenlerden biri de Yasal Düzenlemelerdir. Bir tasarımın bugünkü 1 birimlik değeri, yarım 10 birimlik değere de çıkabilir, 100 birimlik değere de çıkabilir veya değerini kaybedip 0 birime de düşebilir.

Değerin bu değişimini etkileyen değişkenlerden bir tanesi de yasal düzenlemelerdir. Tasarımın aktif olarak kullanıldığı alanda yasal bir düzenleme söz konusu olursa ve tasarım,

bu yasal düzenlemelere uygun bir tasarım olduğunda değeri artarken, bu yasal düzenlemelere uygun olmaması durumunda değerini kaybedebilir.

Tasarımların değerlerini etkileyen yasal düzenlemeleri bir örnekle açıklamak gerekirse, 2015 yılında resmi gazetenin 1. Ekinde “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri Güvenlik Önlemleri Bilgilendirme Formu” başlığı altında yayımlanan düzenlemenin bir maddesine göre “Bahçe oyuncakları yerine iyice sabitlenerek çocukların düşmesini engelleyecek şekilde korunaklı hale getirilir. Oyun araçlarının sağlamlıkları standartlara uygun olur. Oyun materyalleri öncelikli olarak ahşap ya da plastik maddeden olur. Bahçe oyuncaklarının kırık, sivri uçlu, keskin, paslı kenarları bulunmaz.” hükmü getirilmiştir [58].

Dolayısıyla bu hüküm getirildikten sonra, bahçe oyuncakları sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın elindeki mevcut tasarımların işbu maddeye uygun olmaması durumunda tasarımların değerleri hesaplanırken Özel Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüplerinden elde edilecek gelirler dikkate alınmayacaktır. Bu durum tasarımın değerini düşürecektir. Bu tasarım değerindeki düşüşün ana sebebi ise, bu alandaki Pazar ihtiyacının kalmamasıdır. Tam tersi bir durumda ise, bu uygunluğa sahip tasarımların değerinde bir artış gerçekleşecektir. Bunun sebebi, o alandaki pazar payının artış göstermesi ile açıklanabilir.

Bu tarz uygulamalarda, bu hükümlerin geçerlilik kazanacağı tarihler ve tasarımların kalan koruma ömürleri göz önüne alınarak gerekli hesaplamalar yapılmalıdır. Bu hükümlerin ertelenmesi durumunda, tasarımın kalan ömürleri de azalacağından ilerleyen dönemlerde elde edilecek gelir akışına etkisi de azalacaktır. Bu durum, söz konusu düzenlemenin mevcut tasarımın değerine etkisini de aynı oranda düşürecektir. Bu düzenleme iptal edildiği takdirde, düzenleme yüzünden değer kaybeden tasarım tekrar değer kazanacak; ancak düzenleme sayesinde değeri artmış olan tasarımın değeri de marketteki Pazar payının bir kısmını rakip firmalara karşı kaybedeceğinden düşecektir.

Yasaklamalar

Yine kanunen yapılan yasaklamalar da tasarımın değerini bir anda sıfıra indirebilmektedir. Örneğin elektronik sigara ile ilgili bir tasarım başvurusu veya tescilli tasarım söz konusu olduğunda, bu tasarım diğer ülkelerde belirli bir değere sahip olacaktır. Ancak bu elektronik sigaraların ithalat ve satış işlemleri Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu

tarafından ülkemizde yasaklanmıştır. Bu sebeple, elektronik sigara ile ilgili tasarımların ülkemizde herhangi bir parasal değeri kalmamıştır [60].

Faaliyet serbestliği

Yeni ürünlerin tasarımının, üretiminin ve tanıtılmasının planlamasında en önemli risklerden birisi de sınai mülkiyet alanındaki korumalardır [61]. Tasarım sahibinin izni olmaksızın, bilinçli olarak, söz konusu tasarımın üretilmesi, piyasaya sunulması, satılması, ithal/ihraç edilmesi ve benzeri şekillerde ticari amaçlarla kullanılması veya buna benzer amaçlarla elde bulundurulması yasal olarak engellenmektedir [22].

Münhasır hakların yoğunlaştığı teknoloji sektörlerinde, söz konusu tasarımın entegre edildiği ürün için ticarileştirme, bir tasarım tescile sahip bir rakip tarafından durdurulabilir. Ürünün durdurulmasının sonucu olarak ortaya çıkabilecek finansal kayıplar ve bu noktaya kadar o ürünün geliştirilmesi ve pazarlanmasına ilişkin yapılan yatırımların yanı sıra tazminat maliyetleri gibi yasal işlemler sonucu finansal kayıplar ortaya çıkabilir [61].

Yasal işlemlerin uygulandığı durumlar, bu işlemlerin oldukça maliyetli olması ve önemli ölçüde risk içermesi sebebiyle ürünün piyasaya sunulmadan önce gerekli tüm önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu önlemlerden biri faaliyet serbestliği araştırması raporudur [61]. Piyasaya sunulacak olan tasarımın, öncelikle faaliyet serbestliğine sahip olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Bunun için de bir faaliyet serbestliği araştırması yapılmaktadır. Bu araştırma temel olarak, kullanılması amaçlanan endüstriyel tasarımın herhangi bir şekilde ihlale neden olup olmadığının tespit edilmesini sağlamak için yapılmaktadır [62].

Endüstriyel bir tasarım için bir faaliyet serbestliği araştırması yapıldığında tasarım sahibi/sahipleri, kendisi/kendileri için tehdit oluşturabilecek ilgili tasarımlara ilişkin genel bir bakışa sahip olur [62]. Böylece tasarımların piyasaya sürülmeden herhangi bir ihlale neden olması engellenerek, olası hukuki süreçlerin oluşmasının önüne geçilir.

Faaliyet serbestliği araştırması değerlendirme raporunun olmazsa olmaz unsurlarından birisidir. Bunun sebebi değerlemesi yapılacak olan tasarımın önceki tarihli bir tasarım tescili ile üçüncü bir kişi tarafından korunması durumunda tasarım tamamen değerini yitirecek

olmasıdır. Faaliyet serbestliği araştırması yapılmamış olan bir tasarımın değerlendirme raporunun, sağlıklı bir sonuç vermeyeceği aşikâr bir şekilde görülmektedir.

4.3. Değerleme Bölümü

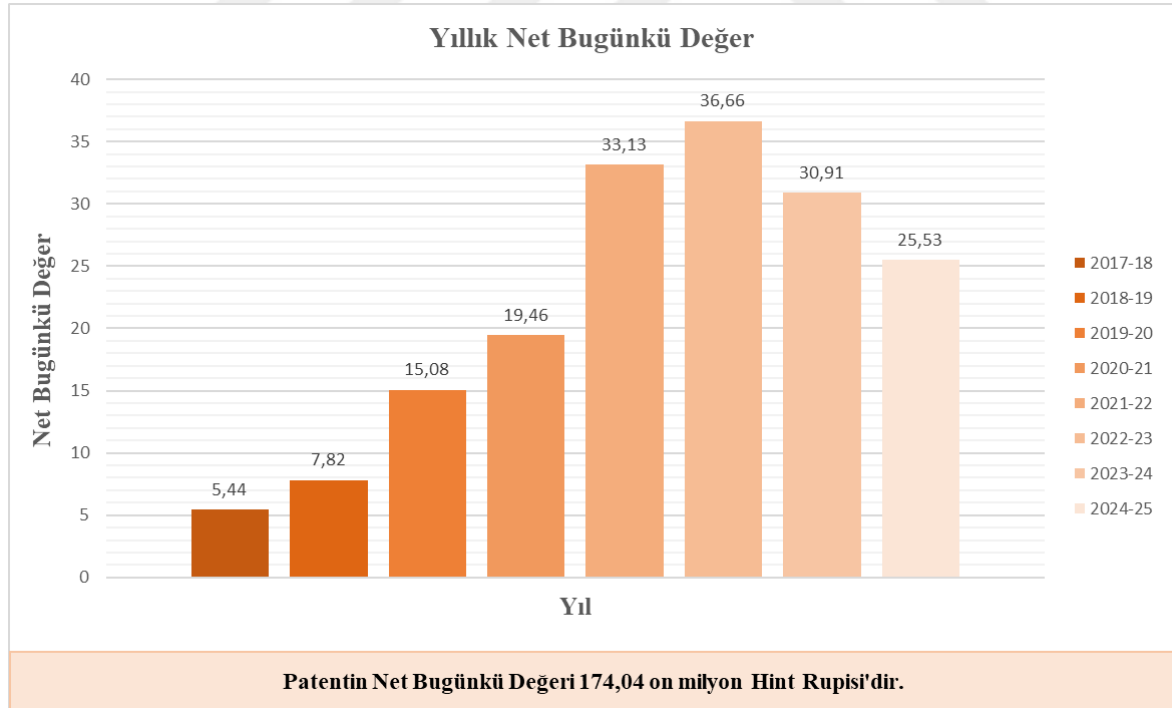
Değerleme bölümü, Tasarım Değerleme Raporunun neredeyse %10'luk kısmını oluşturmakta olup, bu kısımda da değerlendirme bölümünde bahsedilen değişkenler kullanılarak çeşitli değerlendirme yöntemleri izlenerek değerlemeye konu olan tasarımın parasal değerinin ve/veya değer aralığının hesaplandığı bölümdür.

Bu kısımda öncelikle hangi yöntemin kullanıldığı, neden bu yöntemin seçildiği, bu yöntemin nasıl uygulandığı ile ilgili bilgiler verilerek tasarım sahibi bilgilendirilmektedir. Ardından, bu kısımda kullanılacak yöntemlere göre tablolarla gösterim yapılabilir. Örneğin gider yönteminde hangi kalemlerin dikkate alındığı, bu giderlerin ne kadar olduğu ile ilgili bir tablo gösterilebilir. Gelir yönteminde ise yine değerlendirme sırasında hangi kalemlerin (gider, vergi, gelir, kar, iskonto değeri, pazar payı, yıllık büyüme oranı, toplam market büyüklüğü, pazara nüfuz etme oranı...) dikkate alındığı, bu değerlerin tasarımın kalan ömründeki yıllara göre değişimleri gösterilebilir. Buradaki değerlerin nasıl elde edildiği ise değerlendirme bölümünde açıklanmış olacağından, bu kısımlara göz atılarak hangi değerlerin nasıl elde edildiği veya hangi gerekçeler gösterilerek varsayımlarda bulunduğu incelenebilir. Çizelge 4.1'de örnek net bugünkü değer hesaplama tablosu verilmiştir [63].

Söz konusu tabloların gösterimin ardından da yazılı olarak tasarım değeri veya değer aralığı belirtilebilir. Ardından gerekli olması halinde, eğer gelir yöntemi kullanılıyorsa, tasarımın yıllara göre getirisinin belirtildiği bir grafikli gösterim yapılabilir. Bu grafik sayesinde de tasarım sonraki yıllardaki değer artış ve azalışı daha net bir şekilde ifade edilebilir. Örnek bir yıllık net bugünkü değer tablosu Şekil 4.2'de yer almaktadır [63].

Çizelge 4.1. Örnek net bugünkü değer hesaplama tablosu

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Yıllık Pazar Büyüklüğü (10 Milyon)	4,50	4,75	5,01	5,31	5,65	6,05	6,44	6,83	7,24
Yıllık Büyüme Oranı (%)	5,00	5,50	5,50	6,00	6,50	7,00	6,50	6,00	6,00
Pazar Payı (%)	-	0,50	0,75	1,50	2,00	3,50	4,00	3,50	3,00
Satış Hacmi (10 Milyon)	-	0,02	0,04	0,08	0,11	0,21	0,26	0,24	0,22
Fiyat / Birim (Hint Rupisi)	-	1.500,00	1.500,00	1.500,00	1.500,00	1.500,00	1.500,00	1.500,00	1.500,00
Yıllık Ciro (10 Milyon Hint Rupisi)	-	35,61	56,35	119,46	169,63	317,63	386,60	358,57	325,78
Kar Marjı (%)	-	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00
Vergi Öncesi Kâr (10 Milyon Hint Rupisi)	-	10,68	16,90	35,84	50,89	95,29	115,98	107,57	97,74
Vergi Kesintileri (%)	-	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00	30,00
Vergi Sonrası Kâr (10 Milyon Hint Rupisi)	-	7,48	11,83	25,09	35,62	66,70	81,19	75,30	68,41
Fikri Mülkiyet hibesi / yaptırım ile ilişkili riskleri ortadan kaldırmak için iskonto faktörü	-	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00
Vergi Sonrası İskontolu Kâr (10 Milyon Hint Rupisi)	-	5,98	9,47	20,07	28,50	53,36	64,95	60,24	54,73
Para Birimi Amortisman Faktörü	-	0,91	0,83	0,75	0,68	0,62	0,56	0,51	0,47
Yıllık Bazda Net Bugünkü Değer (NBD) (10 Milyon Hint Rupisi)	-	5,44	7,82	15,08	19,46	33,13	36,66	30,91	23,53
Net Bugünkü Değer (NBD) (Hint Rupisi)	174,04 Hint Rupisi								

Şekil 4.2. Örnek yıllık net bugünkü değer tablosu

4.4. Ekler Bölümü

Değerleme sırasında kullanılacak değişkenler elde edilirken bazı tasarım veri tabanlarında, internet arama motorlarında belirli anahtar kelimelerle sorgular yapılmakta olup, bu sorguların sonucunda da referans olarak nitelendirilebilecek kaynaklar elde edilmektedir. Bu kaynaklar da değerlemede kullanılan değişkenler için varsayımlar yapılırken raporun değerlendirme bölümünde belirtilmektedir. Bu kaynaklar ve bu kaynaklara ulaşılması için gerçekleştirilen sorgular ve kullanılan veri tabanları ise raporun sonunda, ekler kısmında ayrıca belirtilmektedir.

4.5. Değerleme Raporu Sonuç Bölümü

Değerleme raporunun sonuç kısmında belirtilen tasarımın değeri veya değer aralığının, beklentilerin altında veya üstünde olması oldukça muhtemeldir. Bu değer beklentilerden yüksek de çıksa, düşük de çıksa bunun nedenlerinin anlaşılabilmesi için, değerlendirme raporunun diğer kısımlarının da incelenmesi gerekmektedir. Çünkü tasarımın değeri ne kadar önemli ise bu değer nasıl elde edildiği de bir o kadar önemlidir.

Söz konusu tasarımın değerinin nasıl elde edildiği ise, değerlendirme sırasında hangi varsayımların, değerlendirme sırasında kullanılacak verilerin hangi kaynaklardan elde edildiği, hangi değerlendirme yönteminin kullanıldığı, bu değerlendirme raporunun ne zaman hazırlandığı, ne kadar sürede hazırlandığı, olağan dışı durumların olup olmadığı gibi etkenler tasarım değerlendirme raporunun değerlendirme bölümlerinde detaylı bir şekilde açıklanmaktadır [64]. Dolayısıyla sadece değerlendirme sonucu değil, bu sonuca nasıl erişildiğinin anlaşılabilmesi için raporun bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir [11].

5. SONUÇ

Bu çalışmada, tasarım değerlendirme kavramı, hâlihazırda mevcut olan fikrî mülkiyet değerlendirme metodlarının, tasarım değerlendirme işlemine adaptasyonunun nasıl gerçekleştirilebileceği tartışmaya açılmıştır. Tasarım değerlendirme, kısaca bir tasarımın ekonomik değerinin belirlenmesi olarak açıklanabilmektedir. Bu değer belirlenmesi esnasında kullanılacak pek çok yöntem mevcuttur. Bu çalışmada yalnızca en çok tercih edilen üç yöntem olan maliyet tabanlı, pazar tabanlı ve gelir tabanlı yöntemleri ve bunların alt yaklaşımları yer almıştır. Maliyet tabanlı değerlendirme yöntemi, tasarımın değerini belirleyebilmek için, tasarımın ortaya çıkarılması esnasında ortaya çıkan maliyetlerine odaklanmaktadır. Pazar tabanlı değerlendirme yöntemi, eşdeğer bir tasarımın pazar değerini dikkate alarak; gelir tabanlı değerlendirme yöntemi ise tasarımın gelecekte getireceği değere odaklanarak tasarımın değerini belirlemeye çalışmaktadır. Bu yöntemler içerisinde incelenen yaklaşımlar farklı kaynaklarda farklı yöntemler içerisinde yer alabilmektedir.

Tasarım değerlendirme için kullanılacak objektif tek bir metodun varlığından söz etmek mümkün olmamakla birlikte; tasarımın durumuna ve değerlendirme talep eden firmanın sağlamış olduğu veriler ışığında en uygun değerlendirme yöntemi seçilmektedir. Bu verilere uygun değerlendirme yöntemleri arasında avantaj ve dezavantajların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Değerlemenin yapılmış olduğu tarih de bu avantaj ve dezavantajları doğrudan etkilemekte olduğundan seçilen yöntem açısından değerlendirme tarihi de dikkate alınmalıdır. Değerlemede kullanılan yöntemlerde dikkate alınan kriterler birbirlerinden farklı olduğundan elde edilen sonuçlar da farklı olacaktır. Bu sebeple, değerlendirme raporu sonucu kadar bu sonuca erişilmesini sağlayan kriterlerin açıklandığı değerlendirme bölümünün okunması da önemlidir.

Söz konusu değerlendirme, tasarımın değeri hakkında ön bilgi sahibi olmak amacıyla yapılmakta olup, tasarımın kesin değerini göstermemektedir. Tasarımın gerçek değeri, tasarımın satışa veya lisanslamaya konu olması durumunda, alıcı ile satıcı arasında yapılan pazarlıklar sonucunda ortaya çıkan nihai değerdir. Yapılan değerlendirme sonucu elde edilen değer değerlemenin yapıldığı zamanla sınırlı olup; önemli bir zaman geçtikten sonra geçerliliğini yitirebilir veya zaman geçtikçe değişiklik gösterebilir.

Tasarım değerleme konusunda mevcut literatürde yeterince kaynak bulunmamaktadır. Mevcut kaynaklarda ise, tasarım değerleme kavramı tek başına ele alınmamış, IP değerleme olarak incelenmiştir. Bu çalışmada ise, tasarım değerleme tek başına ele alınarak, genel değerleme yöntemlerinin tasarım değerlemeye nasıl uygulanacağı, hangi kriterlerin ne şekilde kullanılabileceği üzerine çalışılmıştır. Ayrıca, en yaygın kullanılan değerleme yöntemlerinden olan maliyet tabanlı değerleme yöntemi ve gelir tabanlı değerleme yöntemi kullanılarak iki adet örnek değerleme çalışması ortaya çıkarılmıştır. Bu iki örnek çalışmada, hâlihazırda üretimi ve satışı gerçekleştirilen kahve makinelerinin gerçek verilerine ulaşamadığından bu çalışma için tasarlanmış bir kahve makinesi tasarımı için varsayılan veriler üzerinden değerleme örnekleri hazırlanmıştır. Hazırlanan örnek değerleme çalışmaları sonucunda elde edilen değerler göz önünde bulundurularak kullanılan farklı yöntemlerin aynı tasarımın değerini nasıl etkilediği gösterilmiştir. Bu sayede, bu çalışma, ilerleyen dönemlerde bu alanda yapılacak çalışmalar ve tasarım değerleme faaliyetlerinde kullanılabilecek bir örnek, bir kılavuz olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

1. İnternet: European Commission. (2013). Final Report From the Expert Group on Intellectual Property Valuation. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/797124c6-08cb-4ffb-a867-13dd8a129282>, Son Erişim Tarihi: 04.05.2021.
2. Wirtz, H. (2012). Valuation of intellectual property: A review of approaches and methods. *International Journal of Business and Management*, 7(9), 40-48.
3. Lagrost, C., Martin, D., Dubois, C. Quazzotti, S. (2010). Intellectual property valuation: how to approach the selection of an appropriate valuation method. *Journal of Intellectual Capital*, 11(4), 481-503.
4. Handbook on Valuation of Intellectual Property Assets: Main Approaches Steps to Follow Points to Consider. International Chamber of Commerce. URL: <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2019/06/icc-handbook-valuation-ip-assets-we.pdf>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
5. Tonisson, L., Maicher, L. (2012). Patents, Their Importance and Valuation Methods. Working Paper Nr. 3/2012. URL: https://www.imw.fraunhofer.de/content/dam/moez/de/documents/Working_Paper/Working-Paper-3.pdf, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
6. Bose, S. (2004). *A Valuation Process for Intellectual Property in a Technology Park Environment*. Doktora Tezi, Victoria Graduate School of Business Victoria University.
7. Neifeld, R. (2004). *Patent Valuation from a Practical View Point, and Some Interesting Patent Value Statistics from the Patent Value Predictor Model*. URL: www.neifeld.com/pubs/valuearticle_040311.htm
8. Park, Y., Park, G. (2004). *A new method for technology valuation in monetary value: procedure and application*. *Technovation*, 24(5), 387-394.
9. Heberden, T. (2011). Intellectual Property Valuation and Royalty Determination. *International Licensing and Technology Transfer: Practice and the Law*. Alphen Aan Den Rijn: Kluwer Law International. 3-24.
10. Heberden, T. (2018). Chapter 4. Determination of Royalty Rates. *International Licensing and Technology Transfer: Practice and the Law*. Wolters Kluwer. 12. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/au/Documents/finance/deloitte-au-fas-royal-rate-determination-290719.pdf>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021
11. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Module 11. URL: https://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/ip_panorama_11_learning_points.pdf, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
12. Royal Institution of Chartered Surveyors. (2020). Rics Professional Standards and Guidance, Global Valuation of Intellectual Property Rights (2. ed.). *RICS*. 11-31.

13. Ishii, Y. (2017). Valuation of Intellectual Property, Japan Patent Office. URL: https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/developing/training/textbook/document/index/Valuation_of_Intellectual_Property.pdf, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
14. Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 38) Hakkında Tebliğ Sıra No: 26. (17 Mart 2006). *Resmî Gazete*. S. 26111. Paragraf 8-17.
15. Erzurumlu, N. (2017). Türk Hukukunda Fikrî Mülkiyete Konu Malların Cebri İcrası. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2017(3). 167-191.
16. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (13 Aralık 1951). *Resmî Gazete*. S. 7981.
17. İnternet: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. Telif Hakkı Nedir?. URL: <http://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir>, Son Erişim Tarihi: 28.01.2020.
18. İnternet: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. Zorunlu Kayıt-Tescil. URL: <https://www.telifhaklari.gov.tr/Kayit-Tescil-Zorunlu-Kayit-Tescil>, Son Erişim Tarihi: 28.01.2020.
19. İnternet: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. İsteğe Bağlı Kayıt-Tescil. URL: <http://www.telifhaklari.gov.tr/Istege-Bagli-KayitTescil>, Son Erişim Tarihi: 28.01.2020.
20. İnternet: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü. Telif Hakkı Kaç Yıl Süreyle Korunur?. URL: <https://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Kac-Yil-Sureyle-Korunur>, Son Erişim Tarihi: 28.01.2020.
21. İnternet: T.C. Ticaret Bakanlığı. Fikri Mülkiyet Hakları. URL: <https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorular-sorular/ticari/fikri-mulkiyet-haklari>, Son Erişim Tarihi: 28.01.2020.
22. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu. (10 Ocak 2017). *Resmî Gazete*. S. 29944.
23. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Industrial Designs. URL: <https://www.wipo.int/designs/en/>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
24. Tasarım İnceleme Kılavuzu (2020). Türk Patent ve Marka Kurumu, s.6. URL: <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/resources/temp/C87B16A4-A331-43BF-A21D-08867EB09FB5.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15.05.2021
25. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Locarno Classification. URL: <https://www.wipo.int/classifications/locarno/en/>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
26. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Hague – The International Design System. URL: <https://www.wipo.int/hague/en/>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
27. İnternet: Bizmark Intellectual Property. Yurtdışı Hizmetlerimiz. URL: <http://bizmarkpatent.com.tr/yurtdisi-hizmetlerimiz/>, Son Erişim Tarihi: 07.05.2021.

28. İnternet: Türk Patent ve Marka Kurumu. Tasarım Araştırma. URL: <https://online.turkpatent.gov.tr/EDESIGN/servlet/IDSearchRequestManager>, Son Erişim Tarihi: 07.05.2021.
29. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Hague Express Database. URL: https://www.wipo.int/hague/en/design_search/, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
30. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Global Design Database. URL: <https://www.wipo.int/reference/en/designdb/>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
31. Sözer, M, N. (2008). *Patent Değerlemesi ve Türkiye'deki Uygulamaları*. Uzmanlık Tezi, T.C. Türk Patent Enstitüsü Patent Dairesi Başkanlığı, Ankara.
32. İnternet: Türk Patent ve Marka Kurumu. İstatistikler. URL: <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/statistics/>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
33. Özdemir, M, N. (2014). Fikri Mülkiyet Haklarının Ticarileştirilmesi. Yayın No: *TÜSİAD*. İstanbul. 11.
34. İnternet: Türk Sınai Mülkiyet Değerleme, Mühendislik ve Danışmanlık Hizmetleri A.Ş. Resmi Sitesi. URL: <https://www.turksmd.com.tr/noticeDetail/3>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021.
35. IP4INNO Students Handbook – Valuation Of Intellectual Property. “Module 4” (2008). *Pro Inno Europe*. (Institution) URL: <http://www.ipcentar.uns.ac.rs/pdf/IP.pdf>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021.
36. İnternet: Danish Patent and Trademark Office. Valuation - Methods for Valuation. URL: <http://ip-tradeportal.com/valuation/methods-for-valuation.aspx>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
37. IPR Valuation Checklist. Intellectual Property Office. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/385848/Intellectual_Property_Right_valuation_checklist.pdf, Son Erişim Tarihi: 20.04.2021.
38. İnternet: World Intellectual Property Organisation. Frequently Asked Questions: Industrial Designs, Is the industrial design protection granted in one country valid in every country?. URL: https://www.wipo.int/designs/en/faq_industrialdesigns.html, Son Erişim Tarihi: 20.12.2019.
39. İnternet: APEC Intellectual Property Experts Group. (2018). Intellectual Property (IP) Valuation Manual: A Preliminary Guide URL: <https://www.apec.org/Publications/2018/04/IP-Valuation-Manual---A-Preliminary-Guide>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021. 15-17.
40. Bendzsel, M. (2011) IP Valuation At Research Institutes: An Essential Tool For Technology Transfer. Hungarian Intellectual Property Office. URL: https://www.sztnh.gov.hu/hirek/kapcsolodo/IP_Valuation_for_Technology_Transfer_EN_web.pdf, Son Erişim Tarihi: 16.10.2020.

41. European IPR Helpdesk (2015). Fact Sheet Intellectual Property Valuation. URL: <https://silo.tips/download/fact-sheet-intellectual-property-valuation>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021.
42. Altinkurt, M. (2017). Patent Değerleme. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*. Ağustos. 344. 18-24
43. Demir, U. Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri. Finansal Yönetim, 13. Hafta, Net Bugünkü Değer. URL: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/70651/mod_resource/content/0/13%20Net%20Bug%C3%BCnk%C3%BC%20De%C4%9Fer.pdf, Son Erişim Tarihi: 11.05.2021.
44. İnternet: Danish Patent and Trademark Office. Valuation - Calculation of the value. URL: <http://ip-tradeportal.com/valuation/methods-for-valuation/quantitative-valuation/income-methods/premium-profits-method/calculation-of-the-value.aspx>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.
45. Perek, A. A. (2008). Değerlemede İsim Hakkı Telif Ücreti Ödemekten Kurtulma Yöntemi. *Yaklaşım*, 216-223.
46. Koc, A. B., Yildirim, N. (2018). A hidden challenge for fostering innovation: selection of IP valuation methods. *Research Journal of Business Management (RJBM)*, 5(3), 251-268. URL: <http://www.pressacademia.org/archives/rjbm/v5/i3/8.pdf>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021.
47. Kasznik, E. (2015). IP Valuation – Understanding the Financial Value of IP Assets. URL: <https://www.slideshare.net/Patexia/ip-valuation-understanding-the-financial-value-of-ip-assets-51609623>, Son Erişim Tarihi: 23.04.2021.
48. İnternet: IRS. (2020). Internal Revenue Manuals, Part 4 Chapter 48 Section 5 Intangible Property Valuation Guidelines. 4.48.5.4.2. URL: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-048-005, Son Erişim Tarihi: 20.04.2021.
49. IP Finance Toolkit. Intellectual Property Office. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/478929/ip-finance-toolkit.pdf, Son Erişim Tarihi: 15.10.2020.
50. İnternet: Canadian Intellectual Property Office, Intellectual Property Valuation. URL: https://www.ic.gc.ca/eic/site/cipointernet-internetopic.nsf/eng/h_wr04688.html, Son Erişim Tarihi: 20.04.2021.
51. İnternet: Finney, N. (2014). Timeless Design. URL: <https://www.designindaba.com/articles/point-view/timeless-design>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021.
52. Consor IP Consulting and Valuation. (2014). Intellectual property valuation methods. *The Licensing Journal*. URL: <https://www.consor.com/articles/value-of-intellectual-property-and-intangible-assets/>, Son Erişim Tarihi: 16.10.2020.

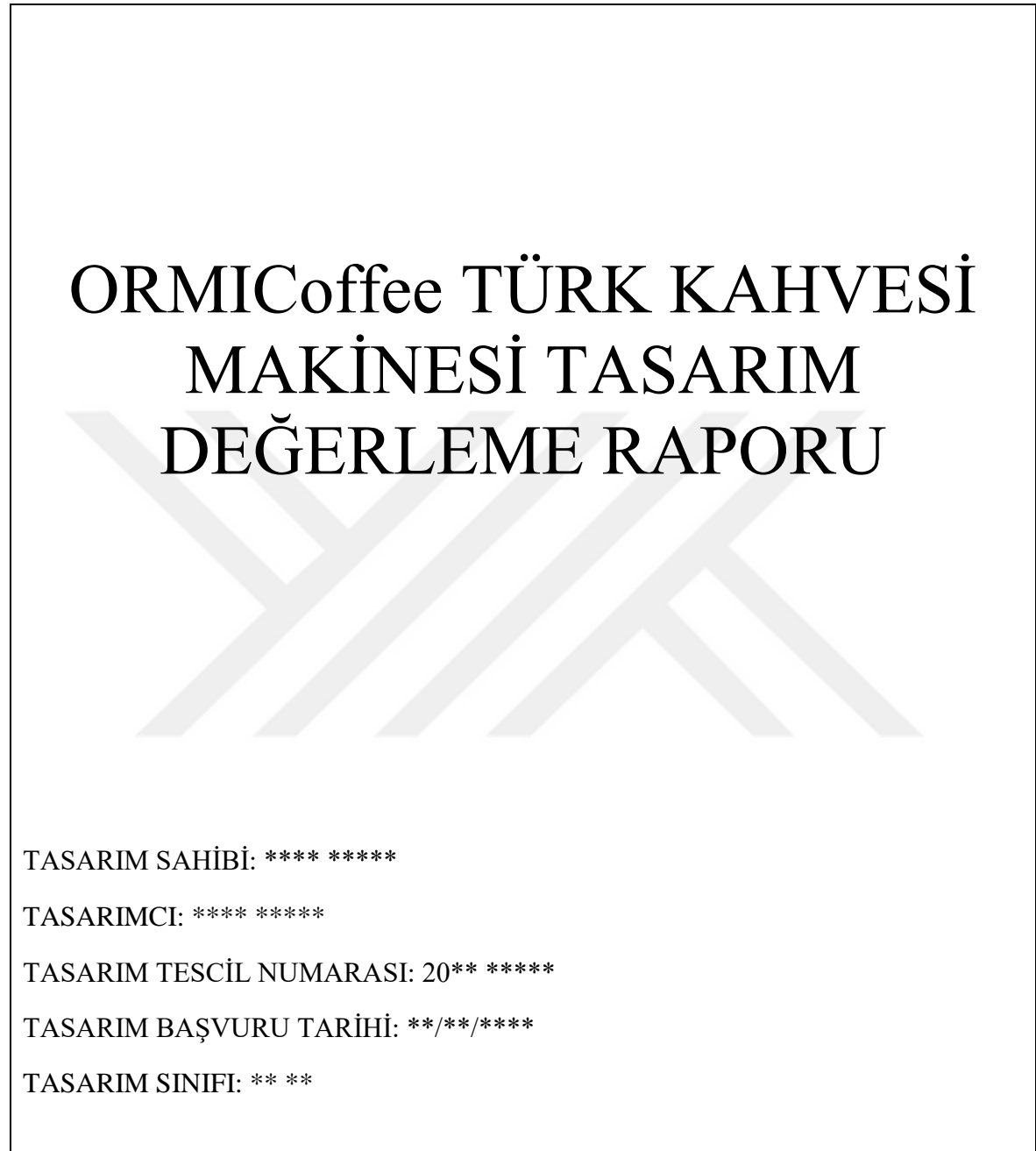
53. Peters, D. (2021). Intellectual Property Valuation: What You Should Know. URL: <https://www.valentiam.com/newsandinsights/ip-valuation>, Son Erişim Tarihi: 08.07.2021.
54. İnternet: Özümark Patent. Hizmetlerimiz. Tasarım Lisansı. URL: <http://www.ozumarkpatent.com.tr/hizmetler/Tasarim-Lisans-s3089311070.html>, Son Erişim Tarihi: 23.11.2019.
55. İnternet: Royalty Range. What are patent licensing royalty rates?. URL: <https://www.royaltyrange.com/home/blog/what-are-patent-licensing-royalty-rates>, Son Erişim Tarihi: 23.11.2019.
56. Kemmerer, J.E., Lu, J. J. (2012) Profitability and royalty rates across industries: Some preliminary evidence. 16. KMPG Global Valuation Institute. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2015/09/gvi-profitability.pdf>, Son Erişim Tarihi: 23.11.2019.
57. İnternet: Wikipedia. Annual Growth Rate. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Annual_growth_rate, Son Erişim Tarihi: 25.04.2021
58. Özel Kreş Ve Gündüz Bakımevi Ve Çocuk Kulüpleri. Güvenlik Önlemleri Bilgilendirme Formu. (30 Nisan 2015) *Resmî Gazete*. S. 29342, Ek-1.
59. İnternet: Ankara Patent. Tasarım. Yurt Dışı Tasarım Tescil Sistem Seçenekleri URL: <http://www.ankarapatent.com/yazi/28/yurt-disi-tasarim-tescil-sistem-secenekleri>, Son Erişim Tarihi: 20.11.2019.
60. İnternet: NTV Elektronik sigara Türkiye’de yasak mı?. URL: <https://www.ntv.com.tr/saglik/elektronik-sigara-turkiyede-yasakmi,C1sZbSqfmEmuVMrc--LxLw>, Son Erişim Tarihi: 20.11.2019.
61. İnternet: Ponti Strategic Intellectual Property Services. Freedom To Operate. URL: <https://www.ponti.pro/en/services/patents/freedom-to-operate-fto/>, Son Erişim Tarihi: 24.12.2019.
62. İnternet: Patrocode Empowering Your Intellect. Freedom to Operate search for an Industrial design URL: <https://www.patracode.com/freedom-to-operate-search-for-industrial-design-or-design-patent-fto-search/>, Son Erişim Tarihi: 16.12.2019.
63. IIPRD. Exemplary Patent Valuation Report. URL: https://www.iiprd.com/wp-content/uploads/2015/11/IIPRD_Sample-Valuation-Report.pdf, Son Erişim Tarihi: 16.10.2020.
64. Nasution, S. (2017). Analysis of IP Valuation Product of LIPI IDP000040604 as Marketing Strategy for Promotion of Innovative and Inventive Activities. *The Asian Journal of Technology Management (AJTM)*. 10. 30-40.
65. İnternet: WIPO IP Portal. A world-wide collection of designs data; including WIPO Hague registrations and information from participating offices. URL: <https://www3.wipo.int/designdb/en/index.jsp>, Son Erişim Tarihi: 06.05.2021.

EKLER

EK-1. Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Şekil 1.1. Değerleme raporu kapak sayfası örneği

EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

İçindekiler

1. Yönetici Özeti
2. Tasarıma Genel Bakış
3. Tasarım Değerleme Yaklaşımı
4. Tasarım Değerlemesi
5. Sonuç / Değerleme Sertifikası
6. Ekler
7. Feragatname

EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Yönetici Özeti

TR20**/***** başvuru numaralı “Bir Türk Kahvesi Makinası” başlıklı tescilli tasarım için tarafımıza iletilmiş olan değerlendirme talebiyle, ulusal ve uluslararası veri tabanları dikkate alınarak faaliyet serbestisi araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma sonucu elde edilen tasarımların faaliyet serbestliğine olumsuz yönde tesir etmeyeceği kanaatine varılmıştır.

Tasarım değerlendirme yöntemleri arasında yer alan Maliyet Tabanlı Tasarım Değerleme Yöntemi kullanılarak tescilli tasarımınızın değeri (₺401.000) olarak belirlenmiştir.

Bu rapor tarafımıza iletilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu verilerde eksiklik veya yanlışlık olması durumunda, hesaplanan değer doğruluğu olumsuz yönde etkilenecektir.

EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Tasarıma Genel Bakış

TR20**/***** başvuru numaralı tescilli tasarım Türk kahvesi pişirilmesi için Bir Türk Kahvesi Makinasına ilişkin bir tasarımdır. Tasarımda Türk kahvesi makinasında bir ana gövde, camdan üretilmiş kulpu ile yekpare olan dört adet cezve, bu cezvelerin yerleştirilmesi için ana gövde içerisine 2 sıra halinde açılmış dört adet yuva bulunmaktadır.

Mevcut teknikte farklı tasarımlara sahip Türk kahvesi makineleri bulunmaktadır. Bunlara genel olarak tekli, ikili veya çoklu olabilmektedir. Tekli ve ikili Türk kahve makinelerinin cezveleri, bunlar için açılmış ayrı yuvalara yerleştirilirken çoklu Türk kahvesi makinelerinde ise birden fazla cezve boyuna uzanan tek bir yuva içerisinde yan yana yerleştirilmektedir. Mevcut teknikte yer alan kahve makinelerinin cezveleri plastik veya çelik malzemeden üretilmiştir. Dolayısıyla TR20**/***** başvuru numaralı tescilli tasarım, diğer makinelerden bu konuda daha farklı bir tasarıma sahiptir.

Resim 1.1. ORMİCoffee kahve makinesi tasarımları

EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Tasarım Değerleme Yaklaşımı

Tasarım Değerlemesi, bir tasarımın parasal değerinin belirlenmesi için yapılan bir işlemdir. Tasarım Değerlemesi için birçok yöntem kullanılmaktadır. Türk Kahve Makineleri ile ilgili herhangi bir herhangi bir satış/lisanslama bilgisine rastlanmadığından Maliyet Tabanlı Değerleme yönteminin Tarihsel Maliyet yaklaşımı tercih edilmiştir. Bu yaklaşımda bu tasarım için harcanan değerlerin toplamı tasarım değerlemesi için kullanılmaktadır.

Bu tasarımın oluşturulması için tasarımcılardan oluşan 5 kişilik bir grup 4 aylık bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu 4 aylık süre içerisinde için tasarımcı grubun maaş ve genel giderleri toplamı 240.000 TL olup çalışma esnasında kullanılan ekipman giderleri 125.000 TL ve yazılım giderleri 9.000 TL'dir. Tasarım için Danışmanlık firmasına Faaliyet serbestisi araştırması ve tasarım araştırması yaptırılmıştır. Bu hizmetler için hizmet bedelleri 7.000 TL faaliyet serbestliği araştırması rapor ücreti ve 2.000 TL tasarım araştırması rapor ücreti olmak üzere toplam 9.000 TL, yapılan Tasarım tescil başvurusu için resmi ücretler ve vekil firma için ödenen tutar toplam 3.000 TL'dir. Değerlemeye konu olan tasarım için prototip üretim maliyeti 15.000 TL'dir.

EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Tasarım Değerlemesi

Çizelge 1.1. Gider tablosu

Sıra	Giderler	Tutar
1-	Tasarımı Oluşturan Çalışanların Giderleri	₺240.000
2-	Kullanılan Yazılım Giderleri	₺9.000
3-	Ekipman Giderleri	₺125.000
4-	Faaliyet Serbestliği Araştırması Rapor Ücreti	₺7.000
5-	Tasarım Araştırması Rapor Ücreti	₺2.000
6-	Tasarım Tescil Başvuru Ücretleri	₺3.000
7-	Prototip Üretim Maliyeti	₺15.000
	Toplam	₺401.000

EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Sonuç / Değerleme Sertifikası

Başvuru sahibi tarafından verilen bilgiler doğrultusunda maliyet tabanlı metodun tarihsel maliyet yaklaşımı kullanılarak yapılan değerleme işleme göre söz konusu TR20**/***** başvuru numaralı tescilli tasarımın değeri ₺401.000 olarak belirlenmiştir.

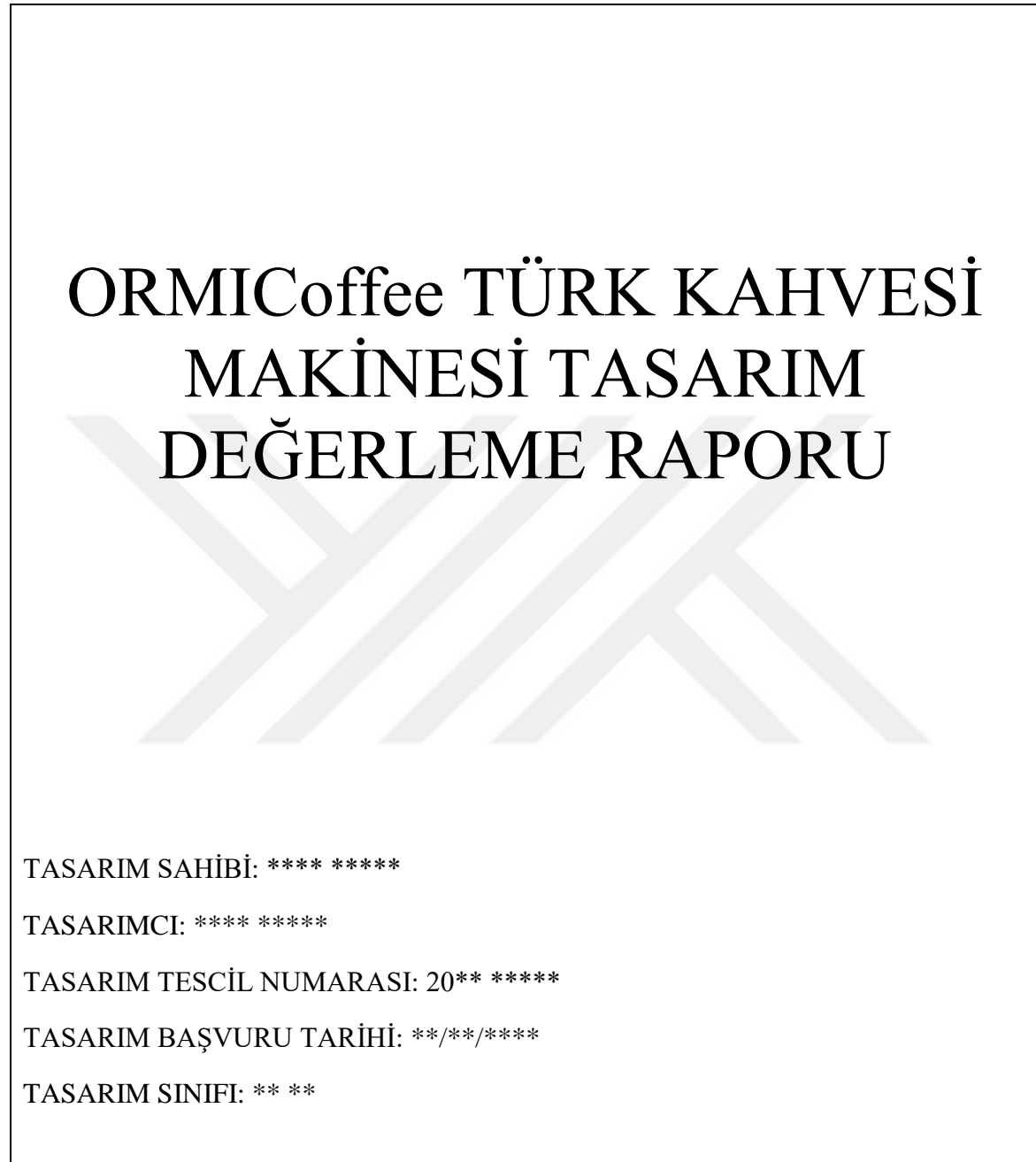
EK-1. (devam) Maliyet Tabanlı Değerleme Örneği

Feragatname

1. İşbu raporda verilen bilgiler, tamamen müşteri tarafından hazırlanan bilgilere dayanmaktadır. Müşteri tarafından üretilen veri tabanı ve bilgi kaynaklarının güvenilir olduğu kabul edilmektedir. Teknoloji değerlendirme çalışması için en iyi kaynaklar kullanılmış olsa da bu tür bilgilerin doğruluğu, eksiksizliği veya yeterliliği ile ilgili tüm garantiler için sorumluluk kabul edilmemektedir.

2. Değerlemenin şimdiki zamanla sınırlı olduğunu ve önemli bir zaman geçtikten sonra geçerli olmadığını ve zaman geçtikçe değişebileceğini de belirtmek isteriz.

EK-2. Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Şekil 2.1. Değerleme raporu kapak sayfası örneği

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

İçindekiler

1. Yönetici Özeti
2. Tasarıma Genel Bakış
3. Tasarım Değerleme Yaklaşımı
4. Tasarım Değerlemesi
5. Sonuç / Değerleme Sertifikası
6. Ekler
7. Feragatname

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Yönetici Özeti

TR20**/***** başvuru numaralı “Bir Türk Kahvesi Makinası” başlıklı tescilli tasarım için tarafımıza iletilmiş olan değerlendirme talebiyle, ulusal ve uluslararası veri tabanları dikkate alınarak faaliyet serbestisi araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma sonucu elde edilen tasarımların faaliyet serbestliğine olumsuz yönde tesir etmeyeceği kanaatine varılmıştır.

Gelir Tabanlı Tasarım Değerleme Yöntemleri içerisinde Net Bugünkü Değer yaklaşımı kullanılarak tescilli tasarımınızın değeri (₺287.235.596,94) olarak belirlenmiştir.

Bu rapor tarafımıza iletilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu verilerde eksiklik veya yanlışlık olması durumunda, hesaplanan değer doğruluğu olumsuz yönde etkilenecektir.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Tasarıma Genel Bakış

TR20**/***** başvuru numaralı tescilli tasarım Türk kahvesi pişirilmesi için Bir Türk Kahvesi Makinasına ilişkin bir tasarımdır. Tasarımda Türk kahvesi makinasında bir ana gövde, camdan üretilmiş kulpu ile yekpare olan dört adet cezve, bu cezvelerin yerleştirilmesi için ana gövde içerisine 2 sıra halinde açılmış dört adet yuva bulunmaktadır.

Mevcut teknikte farklı tasarımlara sahip Türk kahvesi makineleri bulunmaktadır. Bunlara genel olarak tekli, ikili veya çoklu olabilmektedir. Tekli ve ikili Türk kahve makinelerinin cezveleri, bunlar için açılmış ayrı yuvalara yerleştirilirken çoklu Türk kahvesi makinelerinde ise birden fazla cezve boyuna uzanan tek bir yuva içerisinde yan yana yerleştirilmektedir. Mevcut teknikte yer alan kahve makinelerinin cezveleri plastik veya çelik malzemeden üretilmiştir. Dolayısıyla TR20**/***** başvuru numaralı tescilli tasarım, diğer makinelerden bu konuda daha farklı bir tasarıma sahiptir.

Resim 2.1. ORMICoffee kahve makinesi tasarımları

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Tasarım Değerleme Yaklaşımı

Tasarım Değerlemesi, bir tasarımın parasal değerinin belirlenmesi için yapılan bir işlemdir. Tasarım Değerlemesi için birçok yöntem kullanılmaktadır. Başvuru sahibinin geçmişte elde etmiş olduğu tasarıma dair gelirlere dayanılarak gelir tabanlı değerlendirme yöntemlerinden olan Net Bugünkü Değer yaklaşımı tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, ileride elde edilebilecek gelir akışının belirlenecek bir iskonto değeri üzerinden bugünkü değerinin hesaplandığı yaklaşımdır. Bu yaklaşımla değerlendirme yapılırken giderler de dikkate alınmaktadır.

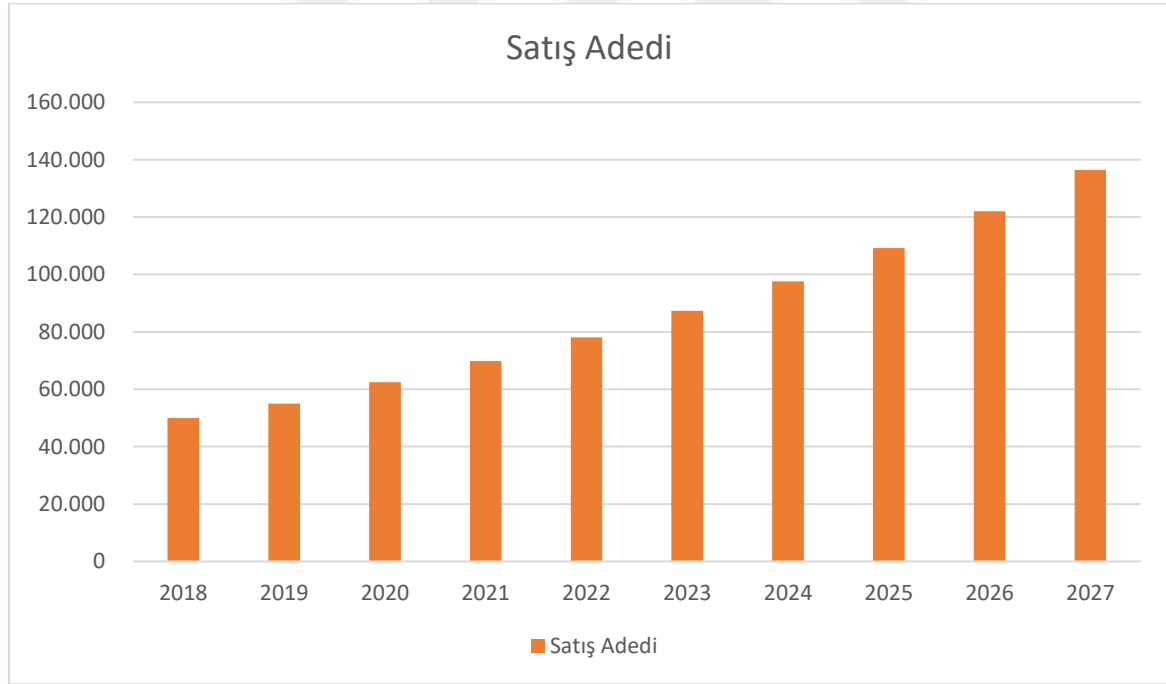
Firma ürünü 4 yıl önce piyasaya sürmüş olup, son 3 yılın birim fiyat ve satış miktarları sırasıyla 2018 yılında 1.000 TL'den 50.000 adet; 2019 yılında 1.250 TL'den 55.000 adet; 2020'de 1.850 TL'den 62.500 adet satış yapmıştır. Söz konusu ürün için üretim maliyeti brüt satışın %40'ı, operasyonel giderler ise yine brüt satışın %30'u kadardır. Tasarımın, kahve makinesinin satışına etki oranı %25 olarak ele alınmıştır.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

A. Yıllık Büyüme Oranı

Yıllık büyüme oranı yapılan satışların yıllara göre artış ve azalışını gösteren bir orandır. Firmadan alınmış olan veriler değerlendirildiğinde yıllık büyüme oranları yıllara göre sırasıyla %10 ve %13,6 olarak hesaplanmıştır. Tasarımın önümüzdeki 10 yıllık dönemde bu oranlara uygun şekilde satışlarda büyüme sağlayacağı varsayılarak yıllık ortalama büyüme oranı %11,8 olarak belirlenmiştir. Bu 10 yıllık süre için tahmini satış adedi grafiği Şekil 6.3'te verilmiştir. Geçtiğimiz üç yıl içerisindeki satışlar aşağıdaki gibidir:

- 2018 yılında 50.000 adet
- 2019 yılında 55.000 adet
- 2020 yılında 62.500 adet

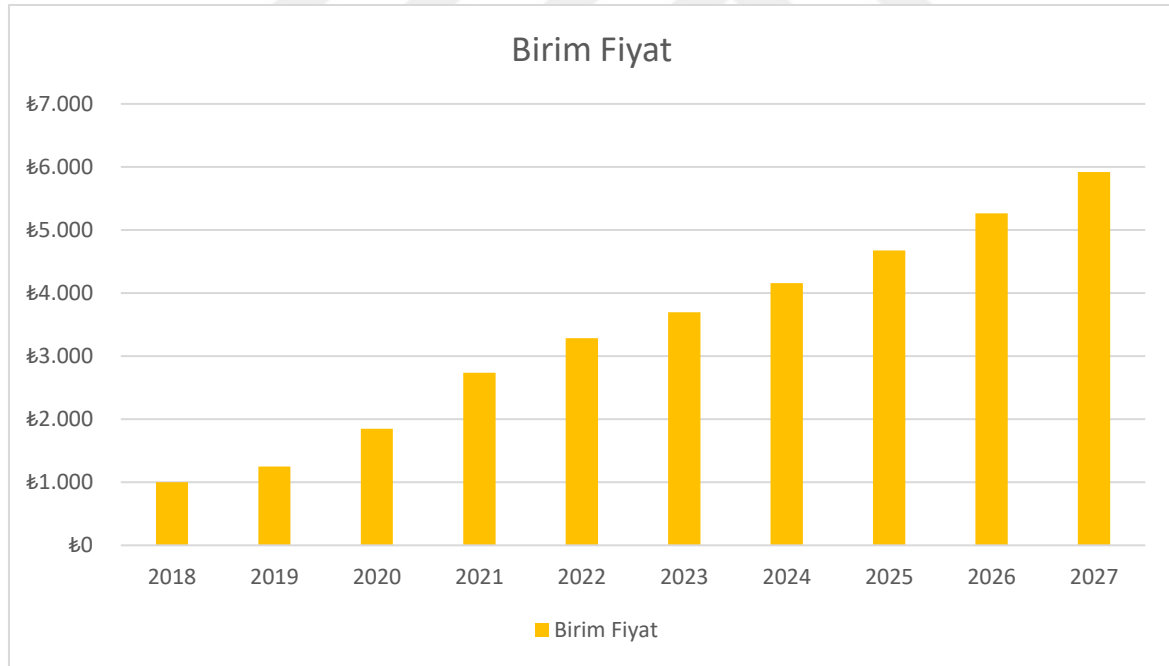

Şekil 2.2. Firmadan alınan veriler doğrultusunda yıllara göre tahmin edilen satış adetleri

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

B. Birim Fiyat

Tasarıma konu olan ürünün birim fiyatı firmadan alınan veriler doğrultusunda 2018 yılı için 1.000 TL, 2019 yılı için 1.250 TL, 2020 yılı için ise 1.850 TL olarak ele alınmıştır. Herhangi bir beklenmedik durum olmayacağı varsayılarak, 2020 ve 2021 yılında mevcudiyet gösteren COVID-19 pandemisi de göz önünde bulundurularak gelecek yıllardaki birim fiyatlar hesaplanmıştır. 2020 yılındaki ani fiyat artışının sebebi pek tabii ki pandemidir. Bu sebeple, 2021 yılı içerisinde de bu büyüklükte bir artış olmasa da %20 civarında bir artış olma ihtimali mevcuttur. Ancak pandeminin tasarıma konu olan ürünün ömrü boyunca var olmayacağı düşünüldüğünden sonraki yılların birim fiyat varsayımları standart dönemler ele alınarak yapılmıştır. Bu sebeple yıllık ortalama birim fiyat artış oranı %12,5 kabul edilmiştir. Bu 10 yıllık süre için tahmini birim fiyat grafiği Şekil 6.4'te verilmiştir.

Şekil 2.3. Yıllara göre tahmin edilen birim fiyatlar

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

C. Vergi

Vergi, çeşitli kamu harcamalarını finanse etmek için devlet tarafından vergi mükellefine (bireysel veya tüzel kişilik) uygulanan mali ücrettir. Devlet, şirketler dâhil olmak üzere bireylerin ve ticari kuruluşların gelirlerini vergiler. Genel olarak, vergi, işten elde edilen net karlara, net kazançlara ve diğer gelirlere uygulanır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde geçerli yasalara göre, önerilen ürünün satışından elde edilen kar üzerine uygulanacak verginin oranı % 20'dir.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

D. İskonto Oranı

İskonto oranı, gelecekte elde edilecek gelir akışlarının bugünkü değerinin hesaplanması için kullanılan bir getiri oranıdır. Yeni teknolojilerin gelişmesiyle beraber yeni ürünler ortaya çıkmakta ve genellikle de bu ürünlerin tasarımları da bu yeni teknoloji ile birlikte farklılaşabilmektedir. Dolayısıyla, tasarımların ömrünün, teknolojinin gelişmesine de bağlı olduğu söylenebilir. Teknolojinin hızlı bir şekilde geliştiği göz önüne alındığında, tasarımların ömrünün de buna bağlı olarak azalacağından, gelecekte elde edilecek gelirlerdeki riskleri de hesaba katılarak iskonto oranı %35 olarak belirlenmiştir.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

E. Net Bugünkü Değer

Net Bugünkü Değer (NBD), gelirlerin bugünkü değeri ile giderlerin bugünkü değeri arasındaki farktır. NBD, öngörülen bir yatırımın veya projenin karlılığını analiz etmek için sermaye bütçelemesinde kullanılır. Ayrıca, sırasıyla fayda ve maliyet nakit akışları olarak da tanımlanabilen, gelen ve giden nakit akışlarının, bir süre boyunca giderlerin bugünkü değerlerinin (başlangıç maliyeti dahil) gelirlerin bugünkü değerlerinden çıkarılmasıyla hesaplanan, bir işletmenin karlılığının bir ölçümü olarak tanımlanabilir.

NBD, öngörülen yatırım veya projenin her dönemi için maliyetler (negatif nakit akışları) ve faydalar (pozitif nakit akışları) hesaplanarak belirlenir. Bu dönemle genellikle bir yıl olarak alınır; ancak çeyrek yıl, yarım yıl veya ay olarak da ölçülebilir. Her dönem için nakit akışı hesaplandıktan sonra, her bir dönemin bugünkü değeri, gelecekte elde edilmesi beklenen gelirin, dönemsel bir getiri oranında iskonto edilmesi yoluyla elde edilir. Ayrıca, NBD, gelecekteki indirgenmiş tüm nakit akışlarının toplamıdır. Pozitif bir NBD karla sonuçlanırken, negatif bir NBD ise zararın bir göstergesidir.

Net Bugünkü değer, bir tescilli tasarımın / tasarım başvurusunun önümüzdeki belirli bir süre içerisinde (yaklaşık 7-8 yıl) üretmesi beklenen geliri yansıtmaktadır. Net bugünkü değer toplamı, fikrî mülkiyetin, tasarımın ömrü boyunca yaptığı toplam katkıdır.

Net Bugünkü Değerin hesaplanması için kullanılan formül, Eş. 1.1 ile verilirken, yıllara göre beklenen değerler ise Şekil 2.4 ile gösterilmiştir [43]. Yıllara göre beklenen gelirler Şekil 6.5'te, tasarım değerlendirme esnasında baz alınan değişken oranları çizelge 6.2'de, net bugünkü değer hesaplama tablosu ise çizelge 6.3'te verilmiştir.

$$NBD = \sum_{n=0}^d \frac{NNA_n}{(1+k)^n} \quad (1.1)$$

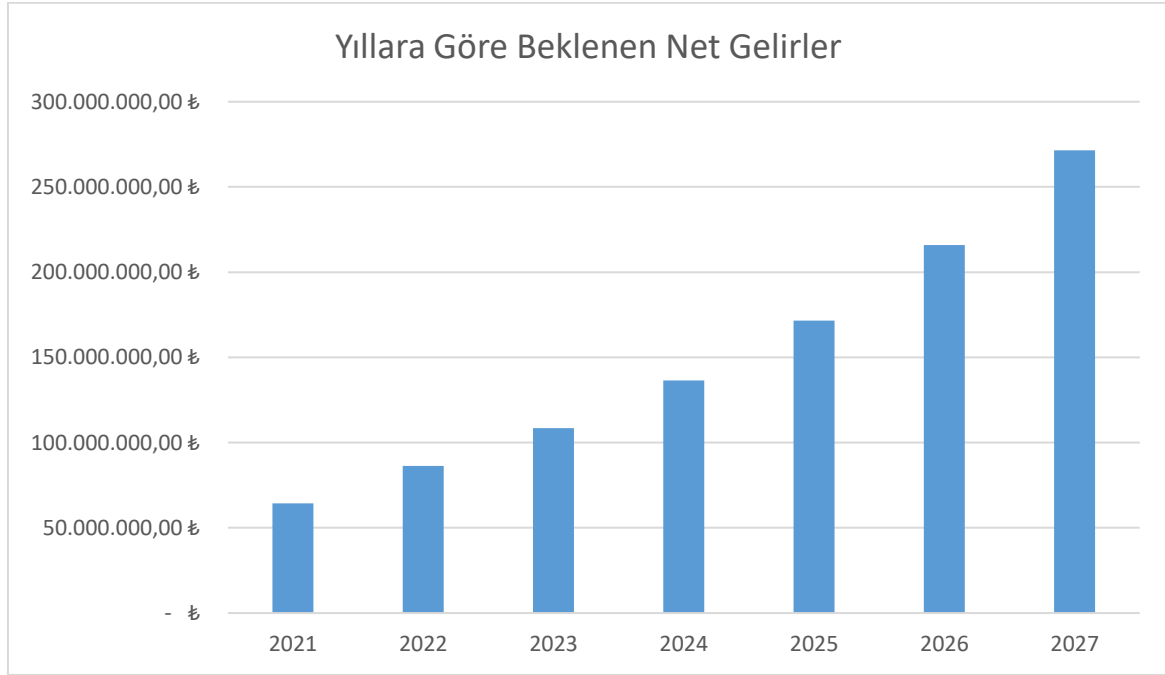
NNA: Döneme ait net nakit akışı

k: İşletmenin beklediği kazanç oranı

d: Yatırımın gider ve gelirlerinin gerçekleştiği toplam dönem sayısı

n: Dönem sıra numarası

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Şekil 2.4. Yıllara göre beklenen net gelirler

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

E. Etki Oranı

Etki oranı, tasarımların ürün satışına olan etkisinin oranıdır. Bu oran satışı yapılan ürünün özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Ürün tamamen tasarımdan oluştuğunda, söz konusu tasarımın ürün satışına etkisi %100 iken, teknik özellikleri için satılan bir ürünün tasarımından dolayı tercih edilebilirliği ise daha düşük oranda bir etki sağlayacaktır.

ORMİCoffee kahve makinası için bu oranın belirlenmesi amacıyla bir anket düzenlenmiş. Anket katılımcılarının %25'i kahve makinesi satın alırken tasarımından dolayı ORMİCoffee kahve makinasını tercih edebileceklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla ile ORMİCoffee kahve makinesi için değerlendirme hesaplamalarında etki oranı, %25 olarak dikkate alınmıştır.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Tasarım Değerlemesi

Çizelge 2.1. Tasarım değerlendirme esnasında baz alınan değişken oranları

Büyüme Oranı	11,80%
Ürün Maliyet	40%
Operasyonel Giderler	30%
İskonto Oranı	35%
Vergi	20%
Etki Oranı	25%

Çizelge 2.2. Net bugünkü değer tablosu

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Brüt Satış	191,3 M ₺	256,7 M ₺	322,8 M ₺	406,0 M ₺	510,7 M ₺	642,3 M ₺	807,9 M ₺
Ürün Maliyeti	76,5 M ₺	102,7 M ₺	129,1 M ₺	162,4 M ₺	204,8 M ₺	256,9 M ₺	323,2 M ₺
Brüt Satış Karı	114,8 M ₺	154,0 M ₺	193,7 M ₺	243,6 M ₺	306,4 M ₺	385,4 M ₺	484,7 M ₺
Brüt Marjın	60%	60%	60%	60%	60%	60%	60%
Op. Giderler	34,4 M ₺	46,2 M ₺	58,1 M ₺	73,0 M ₺	91,9 M ₺	115,6 M ₺	145,4 M ₺
Op. Kar	80,4 M ₺	107,8 M ₺	135,6 M ₺	170,5 M ₺	214,5 M ₺	269,8 M ₺	339,3 M ₺
Op. Margin	42%	42%	42%	42%	42%	42%	42%
Vergi	16,0 M ₺	21,6 M ₺	27,1 M ₺	34,1 M ₺	42,9 M ₺	54,0 M ₺	67,9 M ₺
Net Gelir	64,3 M ₺	86,2 M ₺	108,5 M ₺	136,4 M ₺	171,6 M ₺	215,8 M ₺	271,5 M ₺
NBD							287,2 M ₺
Tasarım Değeri							71,8 M ₺

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Sonuç / Değerleme Sertifikası

Başvuru sahibi tarafından verilen bilgiler doğrultusunda, 2021-2027 yıllarında elde edilmesi beklenen gelir ve oluşması beklenen toplam giderler dikkate alınmış olup Net Bugünkü Değer Yaklaşımı kullanılarak yapılan hesaplamalara göre söz konusu TR20**/***** başvuru numaralı tescilli tasarımın değeri ₺71.808.899,24 olarak belirlenmiştir.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Ekler

Uluslararası Başvuru Numarası : DM/094 638

Başvuru Tarihi : 14.10.2016

Tescil Tarihi : 14.10.2016

Locarno Sınıfı : 07-1252

Başvuru Sahibi: ARZUM ELEKTRİK EV ALETLERİ SAN. VE TIC. A.Ş.

Tasarımcı: : Gözde ELBEYLİ KARSLIOĞLU

Resim 2.22. DM/094 638 başvuru no.lu tasarım [28]

Tarifname:

1. Kahve makinesi tasarımı iki bölümden oluşur; ilk bölüm makine olan tasarımın ana gövdesidir; yarı silindirik yapısı, tasarımın ikinci kısmı olan cezvenin ön kısmını çevreleyecek şekilde tasarlanmıştır.

2. Kahve makinesinin tasarımı iki bölümden oluşmaktadır; ilk bölüm makine olan tasarımın ana gövdesidir; yarı silindirik yapısı, tasarımın ikinci kısmı olan cezvenin ön kısmını çevreleyecek şekilde tasarlanmıştır.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

3. Kahve makinesinin tasarımı iki bölümden oluşmaktadır; ilk bölüm makine olan tasarımın ana gövdesidir; yarı silindirik yapısı, tasarımın ikinci kısmı olan cezvenin ön kısmını çevreleyecek şekilde tasarlanmıştır.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Uluslararası Başvuru Numarası : DM/092 085

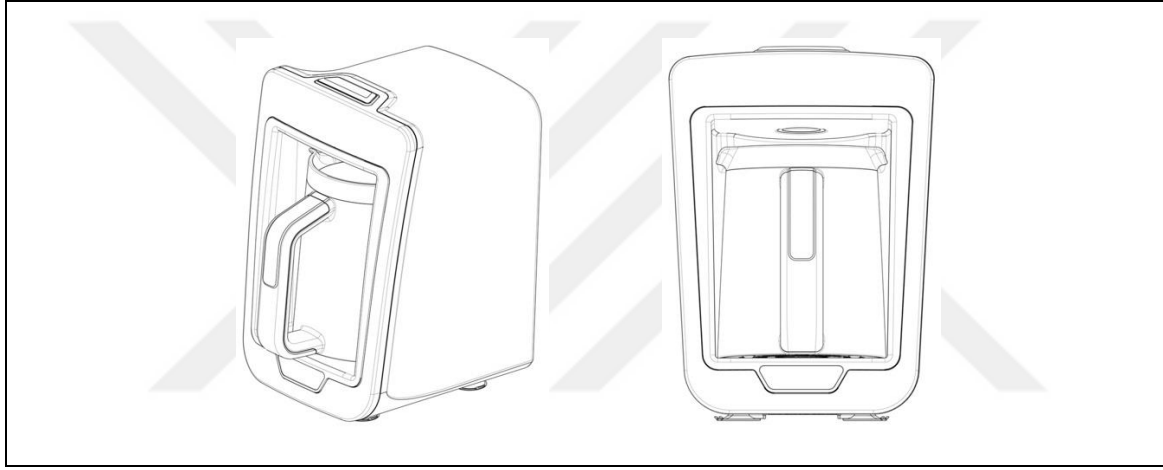
Başvuru Tarihi : 11.04.2016

Tescil Tarihi : 11.04.2016

Locarno Sınıfı : 07-5945

Başvuru Sahibi: ERNA-MAS MAKINA TIC. VE SAN. A.Ş.

Tasarımcı: : Emre GÜRSEL

Resim 2.3. DM/092 085 başvuru no.lu tasarım [28]

Tarifname:

1. Dikdörtgen, yamuk şekilli gövdeye sahip, köşeleri yuvarlatılmış otomatik Türk kahvesi makinesi; açılı bir ön yüzeye sahiptir ve yukarıdan yan yüzeylere ve yanlardan alt yüzeylere geçişte hafif kavislidir; alt yüzey, üst yüzeyden daha büyüktür; gövdenin arka yüzeyi düzdür; gövdenin yanları büyük ölçüde düzdür, ancak yanlardan ön ve üst yüzeylere geçerken dışa doğru kıvrılmaya başlar; kavisli ön yüzey arka yüzeyden daha büyüktür; ön yüzeyin çevresi etrafındaki ince bir çizgi, yamuk benzeri bir girintili alan oluşturarak üst yüzey boyunca köşeden köşeye uzanır; girintili alanın içinden yamuk şekilli bir düğme çıkıntı yapar; ön yüzeyde, etrafında dikdörtgen şeklinde bir çerçeve bulunan girintili bir açıklık vardır, bunun için özel bir cezve tasarlanmıştır; makinenin alt köşelerinde dört adet dairesel şekilli ayak vardır.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

2. Gövdesi silindir şeklinde olan ve yukarıdan aşağıya doğru artan yüzey alanına sahip otomatik Türk kahvesi makinesi için cezve; cezvenin her iki yanındaki iki gaga U şeklinde kıvrımlara sahiptir ve baştan sona kıvrılmıştır; yan yüzeyinde içinde ince dikdörtgen bir girintili pencere bulunan dikdörtgen bir çerçeve vardır; bu pencerenin altında bir tıkaçın tırnaklarına sahip eliptik şekilli bir girintili alan tasarlanmıştır; Çömleğin C şeklindeki sapı alt kısma göre üst kısımda daha büyüktür; üst kısımdan orta kısma uzanan sapın üzerinde ek, ince, hafif kavisli bir katman vardır; cezve, otomatik bir Türk kahvesi makinesine sığacak şekilde özel olarak tasarlanmıştır.

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Başvuru Numarası : 2016/04759

Başvuru Tarihi : 23.06.2016

Tescil Numarası: 2016 04759

Tescil Tarihi : 23.06.2016

Bülten Numarası: 249

Bülten Tarihi : 25.07.2016

Locarno Sınıfı : 07-02

Başvuru Sahibi: VEDAT TAŞDEMİR

Tasarımcı : Vedat TAŞDEMİR

Resim 2.3. 2016/04759 ulusal başvuru no.lu tasarım [28]

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Başvuru Numarası : 2020/06894

,Başvuru Tarihi: 25.09.2020

Tescil Numarası: 2020 06894

Tescil Tarihi : 25.09.2020

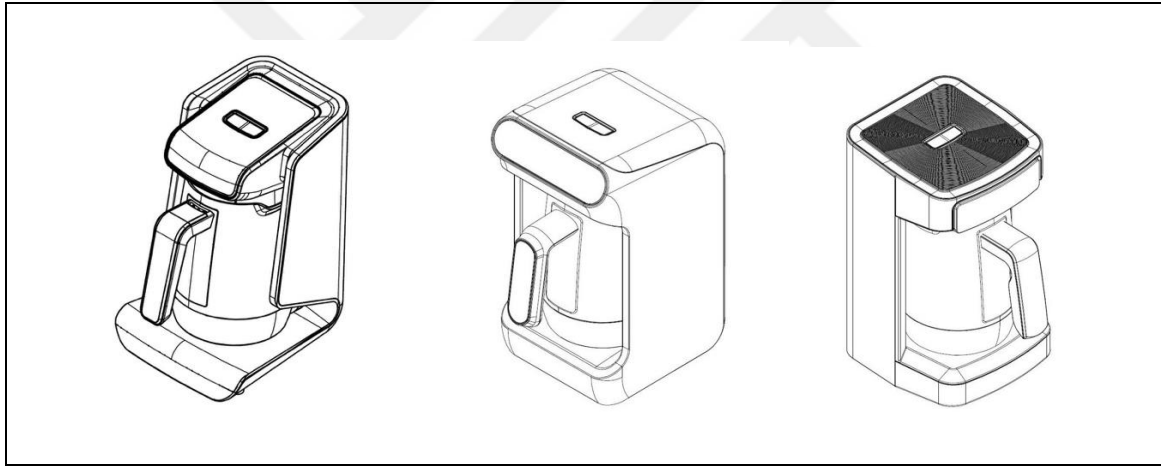
Bülten Numarası: 351

Bülten Tarihi : 26.10.2020

Locarno Sınıfı : 07-02

Başvuru Sahibi: BERRPLAS ELEKTRİKLİ EV ALETLERİ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Tasarımcı: : Ömer Faruk YILMAZ, Burak KESEÇİ

Resim 2.5. 2020/06894 ulusal başvuru no.lu tasarım [28]

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Başvuru Numarası : 2018/07762

Başvuru Tarihi : 21.12.2018

Tescil Numarası: 2018 07762

Tescil Tarihi : 21.12.2018

Bülten Numarası: 308

Bülten Tarihi : 09.01.2019

Locarno Sınıfı : 07-02

Başvuru Sahibi: TECHNOCAST OTOMOTİV SAN. VE TİC. A.Ş.

Tasarımcı : Ayça YILMAZ

Resim 2.4 2018/07762 ulusal başvuru no.lu tasarım [28]

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Başvuru Numarası : 2020/06869

Başvuru Tarihi : 25.09.2020

Tescil Numarası: 2020 06869

Tescil Tarihi : 25.09.2020

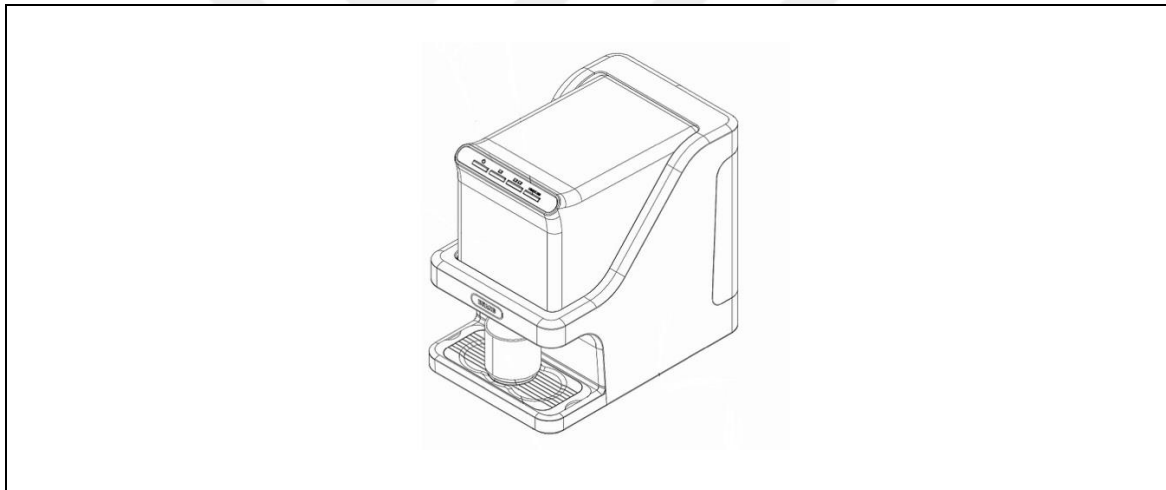
Bülten Numarası: 352

Bülten Tarihi : 09.11.2020

Locarno Sınıfı : 31-00

Başvuru Sahibi: SELÇUK KARAOĞLAN

Tasarımcı : Selçuk KARAOĞLAN

Resim 2.7. 2020/06869 ulusal başvuru no.lu tasarım [28]

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Başvuru Numarası : 2010/05359

Başvuru Tarihi : 08.10.2010

Tescil Numarası: 2010 05359

Tescil Tarihi : 08.10.2010

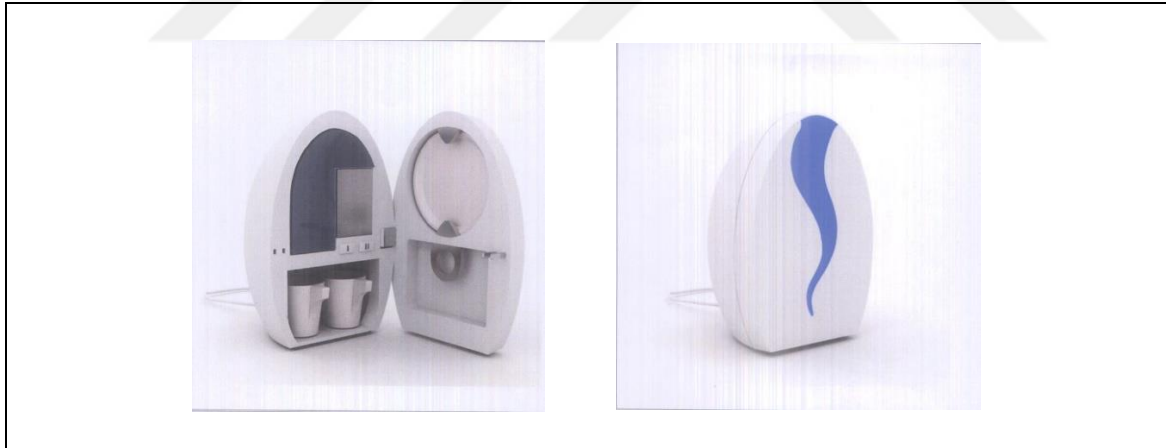
Bülten Numarası: 176

Bülten Tarihi : 01.12.2010

Locarno Sınıfı : 07-02

Başvuru Sahibi: HAKAN NURETTİN TÜRKMEN

Tasarımcı : Hakan Nurettin TÜRKMEN

Resim 2.8. 2010/05359 ulusal başvuru no.lu tasarım [28]

EK-2. (devam) Gelir Tabanlı Değerleme Örneği

Feragatname

1. İşbu raporda verilen bilgiler, tamamen müşteri tarafından hazırlanan bilgilere dayanmaktadır. Müşteri tarafından üretilen veri tabanı ve bilgi kaynaklarının güvenilir olduğu kabul edilmektedir. Teknoloji değerleme çalışması için en iyi kaynaklar kullanılmış olsa da bu tür bilgilerin doğruluğu, eksiksizliği veya yeterliliği ile ilgili tüm garantiler için sorumluluk kabul edilmemektedir.

2. Değerlemenin şimdiki zamanla sınırlı olduğunu ve önemli bir zaman geçtikten sonra geçerli olmadığını ve zaman geçtikçe değişebileceğini de belirtmek isteriz.

EK-3. Tasarım araştırma veritabanlarına ait görseller

TURK PATENT
TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU

tasarım araştırma

Bu sayfada **tescil numarası, başvuru sahibi, Locarno sınıfı, ürün adı, tasarımcı ya da bülten numarasından arama** yapabilirsiniz. Aramak istediğiniz kriteri girin ve "Ara" butonuna tıklayınız.

Tescil Numarası örnek: 2000 01234

Başvuru Sahibi örnek: Aygün Limited

Locarno Sınıfı örnek: 07-01

Ürün Adı örnek: Masa

Tasarımcı örnek: Mustafa Sevim

Vekil örnek: Mustafa Sevim

Bülten örnek: 107

Arama yapabilmek için aşağıdaki doğrulama kodunu, kodun sağındaki alana girmeniz gerekmektedir.

Ara
Temizle

Şekil 3.1. Türk Patent ve Marka Kurumunun sağlamış olduğu tasarım araştırma sayfasının görüntüsü [28]

WIPO WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION

Home Reference Hague Express

Contact Us My account English

Hague Express

The Hague Express Database, updated weekly, includes bibliographical data and, as far as international registrations governed exclusively or partly by the 1990 and/or by the 1960 Act(s) of the Hague Agreement are concerned, reproductions of industrial designs relating to published bearing a registration date as from January 3, 1985. International registrations that have lapsed are not removed from the database.

SEARCH BY

Design Names Numbers Dates Country

Indication of Product

Locarno Class

Description

search

FILTER BY

Designation Locarno Class Reg. Year Contracting Party Expiration

CH	75,022	BE	57,386	LU	57,383	NL	57,379	BX	57,377	FR	56,135	DE	55,784
IT	51,262	ES	38,960	GG	37,244	TN	37,228	MA	33,669	ID	32,445	VA	30,916
EM	30,498	AN	29,334	MC	23,422	LI	22,717	HU	15,386	TR	14,571	GR	11,869
US	10,512	RO	9,478	SI	9,449	UA	9,392	SG	9,234	ME	8,861	RS	8,821
MK	8,596	KP	7,906	MD	7,598	NO	7,430	DD	7,357	VN	6,401	JP	5,735
BG	5,406	KR	5,378	MN	4,892	CW	4,820	BQ	4,820	SX	4,819	HR	4,733
SN	4,647	SR	4,533	BJ	3,887	GE	3,852	YU	3,578	KG	3,109	CI	3,065
AL	2,738	BA	2,674	BZ	2,498	OM	2,481	AM	2,241	RU	2,109	GB	1,948

Display: List Sort: Count - desc

Reg. No	Holder	Reg. Date	Locarno Cl.	Ind. Prod.	Designations	Image
DM/210394	Franz Xaver Meiller Fahrzeug- und Maschinenfabrik - GmbH & Co KG	2020-09-17	32-00	Graphic symbol	NO,GB,EM,CH,RU	
DM/210435	SAMSUNG ELECTRONICS CO., LTD.	2020-09-17	03-01,03-01	Case for Wireless earphones	EM	
DM/210387	Sagemcom Broadband SAS	2020-09-16	14-03	Network gateway	CA,US,EM	

Şekil 3.2. Hague Express Veritabanı'nın araştırma sayfasından bir görüntü [26]

EK-3. (devam) Tasarım araştırma veritabanlarına ait görseller

The screenshot displays the WIPO Global Design Database search interface. At the top, there is a navigation bar with 'WIPO IP PORTAL', 'MENU', 'Global Design Database', 'HELP', 'ENGLISH', 'LOGIN', and the WIPO logo. Below the navigation bar, a brief description of the database is provided: 'A world-wide collection of industrial designs data; including WIPO Hague registrations and information from participating national offices.' A link to 'Help us improve. Take our 2 mins survey.' is also present.

The main search area is divided into two sections: 'SEARCH BY' and 'FILTER BY'. The 'SEARCH BY' section includes fields for 'Indication of Product', 'Design class', and 'Description'. The 'FILTER BY' section includes a table with columns for 'Source', 'Status', 'Designation', 'Locarno Class', 'Reg. Year', 'Expiration', and 'Holder'. The table contains the following data:

Source	Status	Designation	Locarno Class	Reg. Year	Expiration	Holder
AL Designs	289	BN Designs	191	BW Designs	203	
CA Designs	178,776	CH Designs	130,580	CN Designs	6,068,275	
CR Designs	1,913	DE Designs	1,211,030	EM Designs	1,352,414	
ES Designs	457,871	FR Designs	778,954	GE Designs	2,488	
ID Designs	52,461	IN Designs	58,332	IT Designs	49,132	
JP Designs	598,850	JO Designs	2,193	KE Designs	1,225	
				RR7 714	1 & 2	373

Below the filter table, there is a 'Sort by' dropdown menu set to 'Reg. Date - desc'. The main content area displays a list of design results, each with a checkbox, a design ID, a description, and a set of images. The results are as follows:

- NZ ID 425781**: Prefabricated solar-powered home or commercial structure. 2020-10-02. Jeff Jablon. Images: Two views of a solar-powered home structure.
- CNID 20200520870.2**: 刀座 (Knife base). 2020-10-02. 阳江十八子刀剪制品有限公司阳东区, 阳江市, 广东省, 529900, CN, 529900 广东省阳江市阳东区东城镇新康工业区. Images: Five views of a knife base.
- CNID 20200519409.0**: 玩具陀螺 (Toy top). 2020-10-02. 汕头市澄海区, 汕头市, 广东省, 515000, CN, 515000 广东省汕头市澄海区东里镇西陇陈厝桥南顺合楼55号. Images: Five views of a toy top.
- CNID 20200519375.5**: 玩具积木 (Toy blocks). 2020-10-02. 张建新澄海区, 汕头市, 广东省, 515800, CN, 515800 广东省汕头市澄海区莲下镇东. Images: Five views of toy blocks.

Şekil 3.3. Küresel Tasarım Veritabanı'nın araştırma sayfasından bir görüntü [65]

EK-4. Tasarım değerlendirme kontrol listesi

Çizelge 4.1 Tasarım Değerleme Kontrol Listesi

SORU	CEVAP	PUAN 0 (Zayıf) - 5 (Güçlü)
Tasarım hakları alıcıya / lisans alana ne gibi faydalar sağlar?		
<p>Tasarım Hakları, alıcının / lisans alanın aşağıdakileri yapmasına izin veriyor mu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gelecekte gelir elde etmek? • Nakit akışı yaratmak, sürdürmek veya artırmak? • Satışları artırmak? • Ürünlerini en yüksek fiyat üzerinden fiyatlandırmak? • Rekabete engel oluşturarak pazar payını artırmak veya sürdürmek? 		
Mevcut lisanslar varsa, alıcı mevcut lisanslardan elde edilen geliri istiyor mu?		
Bu lisansların koşulları ticari olarak uygun mu?		
Alıcıya / lisans verene başka bir fayda var mı?		
<p>Alıcı / lisans alan, satıcının / lisans verenin işine ne gibi faydalar sağlar?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tamamlayıcı bir ürün mü? • Satış ve pazarlama deneyimi? • Coğrafi kapsam iyi mi? • Ürünün çekiciliğini artıran Tasarım hakları mı? • Diğer faydalar? 		

EK-4. (devam) Tasarım değerlendirme kontrol listesi

Çizelge 4.1 (devam) Tasarım Değerleme Kontrol Listesi

SORU	CEVAP	PUAN 0 (Zayıf) - 5 (Güçlü)
Tasarım haklarının niteliği ve gücü		
Tasarım hakkı sahibine kopyalanmayı önleme hakkı haricinde bir tekel sunuyor mu?		
Tasarım hakkı sahibine geniş bir tekel veriyor mu?		
Satıcı / lisans veren, Tasarım haklarına sahip mi?		
Satıcı / lisans verenin Tasarım haklarını lisanslama hakkı var mı?		
Telif hakkı çalışmalarına katkıda bulunanların tümü manevi haklarından feragat etti mi?		
Tasarım tescil edilebiliyorsa, tescil edilmiş mi? (İlgili her bölge için bu soru cevaplanmalıdır.)		
Tasarım tescilli ise, koruma süresi yakında sona erecek mi?		
Koruma süresi dolmak üzereyse yenilenebilir mi?		
Tasarım haklarına itiraz edilebilir mi?		
Eğer itiraz edilmesi muhtemel ise, kolayca savunulabilir mi?		
Sahibinin herhangi bir itiraza karşı koymak için yeterli argümanı var mı?		
Rakipler, tasarım etrafında dolaşarak yeni tasarım yapabilirler mi?		
Tasarım hakları hukuki bir uyuşmazlığın konusu mudur?		
Tasarım hakları ihlal edilirse, ihlali durdurmak zor ya da pahalı olacak mı?		
Lisans sahibinin münhasır hakları olacak mı?		

EK-4. (devam) Tasarım değerleme kontrol listesi

Çizelge 4.1 (devam) Tasarım Değerleme Kontrol Listesi

SORU	CEVAP	PUAN 0 (Zayıf) - 5 (Güçlü)
Lisans, lisans sahibinin maliyetlerini telafi etmesine izin verecek kadar uzun olacak mı?		
Lisans sahibi alt lisans verebilir mi?		
Potansiyel pazar		
Tasarım hakları ile korunan ürünler için bir pazar var mı?		
Bu pazarın sektörü nedir?		
Bu pazarın büyüklüğü nedir?		
Bu pazar nerededir?		
Tüketiciler ne kadar ödemeye hazır?		
Potansiyel pazar payı nedir?		
Rekabet		
Tasarım hakları rakipler için bir engel oluşturur mu?		
Rakipler Tasarım hakları etrafından kolaylıkla dolaşıp benzer ürün üretebilir mi?		
Tasarım haklarının etrafından dolaşmak ne kadar sürer?		
Tasarım hakları etrafından dolaşmanın maliyeti ne olabilir?		
Daha fazla geliştirme ve yatırım		
Ürün pazara hazır hale gelmeden ve müşteri çekmeden önce alıcı / lisans sahibi ne kadar harcamak zorunda kalacak?		

EK-4. (devam) Tasarım değerlendirme kontrol listesi

Çizelge 4.1 (devam) Tasarım Değerleme Kontrol Listesi

SORU	CEVAP	PUAN 0 (Zayıf) - 5 (Güçlü)
Pazara hazır olmak ve müşterileri çekmek ne kadar sürer?		
Tasarımın başarılı olmamasının riskleri nelerdir?		
Tasarım haklarının ekonomik ömrü		
Tasarımı modası geçmiş hale getirecek mevzuat değişiklikleri ne kadar olasıdır?		
Pazar payı artışı için ne kadar süre gereklidir?		
Tasarım haklarının ekonomik ömrü ne kadardır?		
Tarafların durumu		
Alıcı/lisans alan, Tasarım haklarının daha hızlı pazarlanmasına, onları daha başarılı bir şekilde kullanmasına ve rakipleri ve meydan okuyanları görmesine yardımcı olacak becerilere, teknolojiye, coğrafi veya pazardaki mevcudiyete veya finansal kaynaklara sahip mi?		
Satıcının / lisans verenin hızlı bir şekilde paraya ihtiyacı var mı?		
Alıcının / lisans alanın hızlı bir anlaşmaya ihtiyacı var mı?		
Satıcı tasfiye halinde mi?		
	Toplam Skor:	

GAZİ GELECEKTİR..